

PRO BONO

ISSN 1848-8439

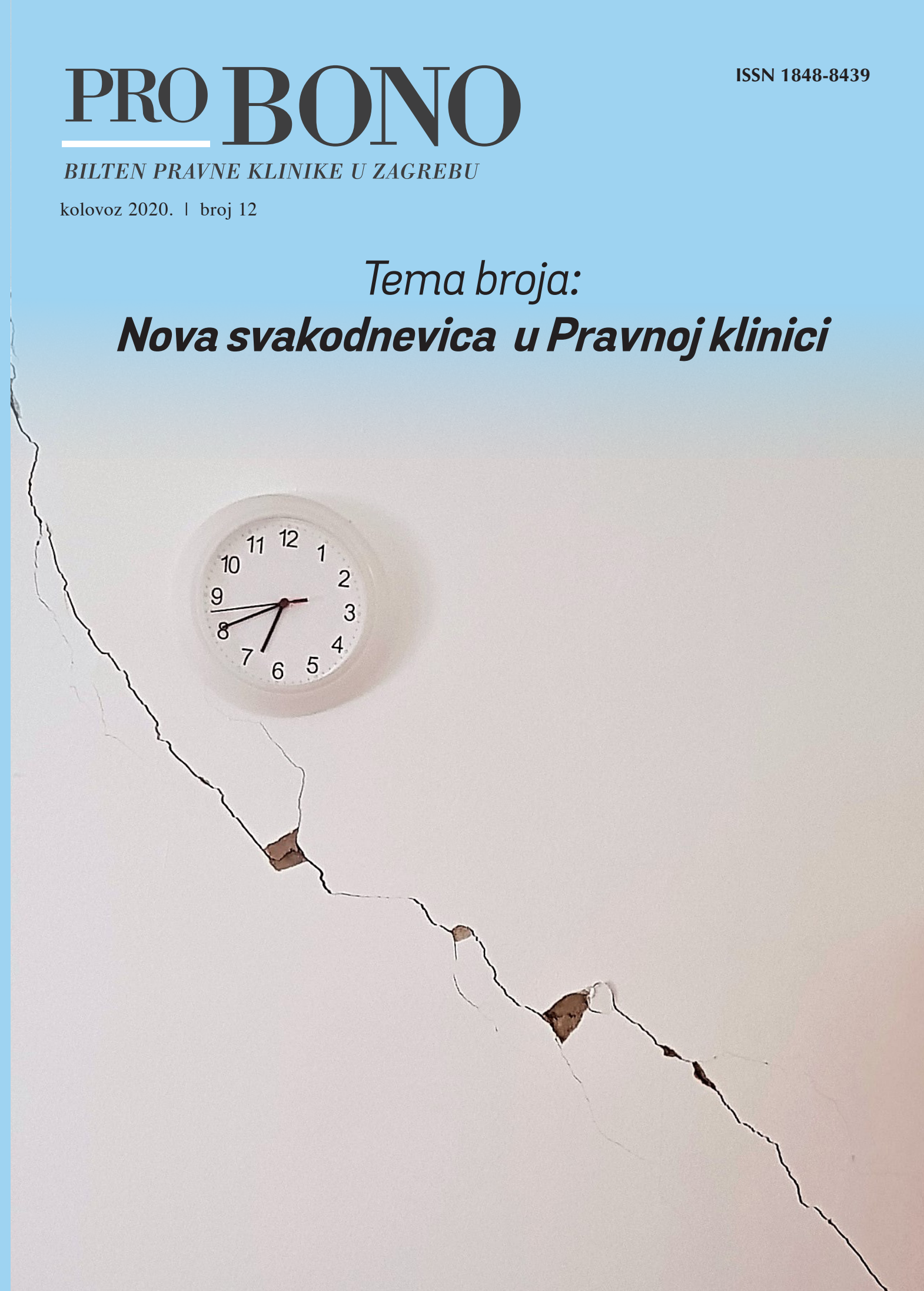
BILTEN PRAVNE KLINIKE U ZAGREBU

kolovoz 2020. | broj 12

Tema broja:
Nova svakodnevnica u Pravnoj klinici

ISSN 1848-8439

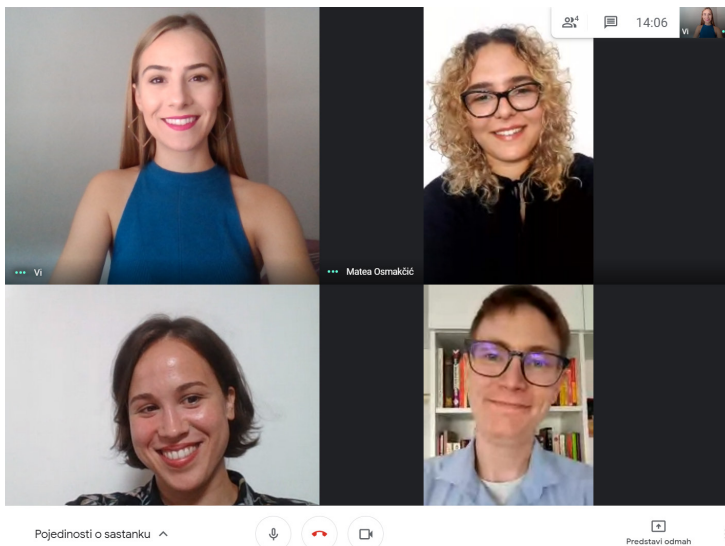
Uvodna riječ

Dragi čitatelji, pred vama se nalazi 12. broj biltena *Pro bono* koji je, unatoč godini prepunoj izazova, uspio ugledati svjetlo dana.

Izazovi o kojima govorimo sve su samo ne zanemarivi, o čemu svjedoči i naša naslovnica. Kao da neizvjesnost, strah i kriza izazvana pandemijom koronavirusa, koja je zahvatila čitav svijet, nije bila dovoljna, našu je Pravnu kliniku, smještenu u samom centru Grada Zagreba, pogodila ista sudbina kao i šire zagrebačko područje, u obliku naj snažnijeg potresa u posljednjih 140 godina. Svjesni povijesne važnosti trenutka u kojem smo zatečeni, shvatili smo da ovaj broj mora predstavljati odraz vremena u kojem je nastao, od naslovnice do tema koje su u njemu obrađene.

Pretežiti dio prvog dijela ovog broja biltena, stoga, posvećen je utjecaju koronakrize i potresa na rad Pravne klinike koji je u velikoj mjeri postao virtualan. Pravni problemi naših korisnika uslijed izvanrednih okolnosti nisu postali virtualni pa smo pronašli način da im ostanemo jednako pristupačni i otvoreni. Ta otvorenost omogućila nam je da iz prve ruke svjedočimo učincima krize na prava građana te smo neke od njih, uz odgovarajuću pravnu analizu, prikazali u sklopu ovoga broja. O pravnim i gospodarskim posljedicama velikog zagrebačkog potresa razgovarali smo s predstavnikom radne skupine za izradu posebnog zakona da bismo tako, barem na načelnoj razini, odgovorili na neka od gorućih pitanja naših stranaka.

Iako su izvanredne okolnosti bile naš osnovni fokus, u nastavku broja svaka od sedam kliničkih grupa prikazala je i ukratko analizirala druge pravne probleme s kojima su se u prethodnom razdoblju susrele naše stranke. Kao i obično, dio broja posvetili smo statističkom prikazu rada Pravne klinike, a tradicionalno smo ostavili prostora i prikazu drugih studentskih aktivnosti. Broj smo zaključili kratkim člankom o desetoj godišnjici djelovanja Pravne

Uredništvo biltena *Pro bono*; gornji red: Marta Ćurić, Matea Osmakčić, donji red: Isabel Vidoni, Juraj Brozović

klinike, ostavivši iscrpnije i primjerenije obilježavanje jubileja za jedan zasebni broj.

Vjerni čitatelji uočit će neke razlike. Uoči krize donijeli smo odluku o novom smjeru biltena *Pro bono* prema jačoj profesionalizaciji rada na biltenu, možda i u suradnji s kolegama sa studija novinarstva, ali bez izmjene osnovnog koncepta i osnovnih ideja vodilja. Teme obrađene u sklopu biltena i dalje moraju odražavati rad Pravne klinike, zbog čega autori tekstova i dalje moraju ostati kliničarke i kliničari. U tranziciji prema novom ruhu biltena zahvatila me čast i odgovornost da obnašam dužnost v.d. glavnog urednika pa po prvi puta uvodnu riječ potpisuje netko tko nije aktivni kliničar. To ne znači da inicijativa za odabir tema i načina njihova prikaza nije pretežito ostala u rukama studenata. Marta Ćurić, Matea Osmakčić i Isabel Vidoni, kao članice uredništva, pokazale su da su dorasle zadatku i svojim nesebičnim angažmanom značajno doprinijele izradi novog broja. Zato, suprotno dosadašnjoj uvriježenoj praksi, uvodna riječ ne sadrži fotografiju glavnog urednika, već čitavog uredništva, snimljenu na način koji također održava vrijeme u kojem je broj nastao.

Želimo vam ugodno čitanje!

*Juraj Brozović, mag. iur.
v.d. glavnog urednika*

PRO BONO

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu

Nakladnik:

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uredništvo:

Marta Ćurić, Matea Osmakčić, Isabel Vidoni

Glavni urednik:

v.d. Juraj Brozović, mag. iur.

Adresa i kontakt uredništva:

Pro bono - Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Ulica Jurja Žerjavića 6 (II. kat), 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

E-mail: probono@pravo.hr

Web: https://www.pravo.unizg.hr/izdavacka_djelatnost/casopisi_pravnog_fakulteta/pro_bono

Facebook: <https://www.facebook.com/bilten.probono/>

Lektorica:

Katja Peruško, mag. educ.
Ana Čupić, mag. educ. croat.

Ideja i realizacija naslovnice:

Marta Ćurić

Grafička priprema i tisak:

Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14

Naklada:

600 primjeraka

8. godina izlaženja

Časopis izlazi 2 puta godišnje (jednom u semestru)

ISSN 1848-8439

Svi tekstovi i fotografije sadržani u biltenu *Pro bono* ne smiju se ni na koji način privatno ili poslovno koristiti, reproducirati, ili mijenjati, bez prethodnog pisanog dopuštenja Uredništva.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ

Uvodna riječ glavnog urednika	I
-------------------------------------	---

TEMA BROJA

Nova svakodnevica u Pravnoj klinici	1
Pravni i gospodarski aspekti posljedica pandemije u Republici Hrvatskoj	4
Utjecaj koronavirusa na radne odnose	8
Izmjena ili raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti prouzročenih pandemijom koronavirusa	11
Razgovor – doc. dr. sc. Luka Korlaet	13
Sanacija štete nakon potresa	17

AKTUALNO

Diskriminacija u pravima izvanbračnih drugova	19
Postupak ishođenja osobne iskaznice za državljane trećih država	21
Nedozvoljena uporaba osobnih podataka u sklapanju lažnih ugovora s teleoperatorima	23
Izmjena izrečene mjere smještaja djeteta u domu	25
Prijenos sredstava na zaštićeni račun	27
Postupak u prigovoru na rad službenika hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje	29
Zakonska regulacija prekovremenih sati	31

PROJEKTI I AKTIVNOSTI

Suradnja Pravne klinike s partnerskim organizacijama	32
Wilem c. Vis moot international commercial arbitration court natjecanje	34

ERASMUS

Erasmus kolegij u doba pandemije i potresa	36
--	----

STATISTIKA

Statistika rada Pravne klinike u zimskom semestru akademske godine 2019./2020	39
Analiza i statistika vanjskih klinika	41
Deset godina djelovanja Pravne klinike	43

In memoriam
Prof. dr. sc. Josip Kregar
(1953. – 2020.)

S dubokom žalosti primili smo vijest o iznenadnoj smrti prof. dr. sc. Josipa Kregara - sveučilišnog profesora, bivšeg dekana, znanstvenika, političara, kolumnista, aktivista i humanista. Prof. dr. sc. Kregar od početka rada Pravne klinike podržavao je njezine ideje i rad, a bio je i jedan od inicijatora i najzaslužnija osoba zbog koje je Centar Miko Tripalo Pravnoj klinici dodijelio godišnju nagradu za doprinos razvoju demokracije i slobode medija, poticanje pravne, političke i društvene ravnopravnosti hrvatskih građana u 2016. godini. Njegov životni rad i djelo na brojne studente i kolege ostavili su neizbrisiv trag na kojem ćemo mu biti vječno zahvalni.

Nova svakodnevnica u Pravnoj klinici

DOMAGOJ ZIDAREVIĆ

Izbijanjem pandemije virusa COVID-19 došlo je do velikih promjena u našim svakodnevnim životima, pa tako i u životu i načinu rada Pravne klinike. Jedan od temeljnih načina rada nama poznat neposredan je kontakt sa strankama. On se pogotovo očituje u provođenju intervjua u rezidentnim prostorijama Pravne klinike te odlaskom u partnerske udruge u drugim gradovima radi pružanja pravne pomoći građanima izvan Grada Zagreba. Kako nevolja nikada ne dolazi sama, u nedjelju, 22. ožujka Zagreb je pogodio najteži potres u posljednjih 140 godina. Pravna klinika, točnije njezine prostorije, pretrpjela je oštećenja. Zapadni zid te dimnjaci zgrade znatno su oštećeni zbog čega je zgrada dobila žutu naljepnicu i kao takva postala nesigurnom za povratak u prostorije. Neke od prvih slika i videozapisa posljedica potresa koji su obišli Zagreb, pa onda i cijelu Hrvatsku, bili su iz naše ulice – Žerjavićeve. Donošenjem odluka Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Stožer) o obustavi nastave na sveučilištima, kao i odluke o zabrani okupljanja većega broja ljudi te zbog posljedica potresa, naš dotadašnji način rada nije bio moguć te smo bili primorani prilagoditi se novoj svakodnevnici.

S obzirom na to da pravni problemi nisu stali izbijanjem pandemije i činjenicom da je Zagreb

pogodio potres (dapače, javio se velik broj novih problema), Pravna klinika odlučila se na određena nova rješenja, a stara prilagodila novonastaloj situaciji kako bismo građanima i dalje mogli pružati primarnu pravnu pomoć. Jedan je od novih oblika rada uvođenje telefonskih dežurstava. Na sastanku Malog vijeća Pravne klinike koji se održao 11. svibnja preko aplikacije Google Meet, a na kojem su sudjelovali vodstvo Klinike, administratori te studenti mentori svih kliničkih skupina, donesena je odluka o uvođenju telefonskih dežurstava. Radi njihova provođenja napravljena je i nova organizacija rada kliničara. Dežurstva se provode u uobičajenim terminima radnog vremena Klinike (svakim radnim danom od 10 do 12 sati, a uz to i srijedom i četvrtkom od 17 do 19 sati) te su svaki dan dežurna

četiri kliničara. Kliničari nakon zaprimanja poziva unose podatke stranke i njezin zahtjev u internet-ski obrazac Pravne klinike, nakon čega ga dežurni administrator unosi u kliničku bazu podataka. Sam sustav omogućuje da se u istom trenutku provode čak četiri intervjua.

Radi upoznavanja stranaka s novim načinom rada Pravne klinike naš PR tim pojačao je svoje aktivnosti. Na društvenim mrežama Pravne klinike redovito se objavljuju obavijesti i tekstovi za blog koje pišu sami kliničari. Od zatvaranja Klinike 16. ožujka do sredine svibnja objavljeno je ukupno 12 tekstova. Teme tekstova na blogu većinom su se temeljile na novonastalim situacijama i problemima koji su iz njih nastali. Također, kako bismo doprijeli do većega broja građana, kontaktirali smo s radijskim postajama radi puštanja priloga o Klinici. Povratan odgovor dobili smo od Antene, Gold FM-a i Otvorenom radija te su pušteni prilozi o Klinici, pri čemu su kliničari dali osnovne informacije i pozvali građane da nam se obrate sa svojim pravnim problemima. S Pravnom klinikom kontaktirao je i Volonterski centar Zagreb radi pisanja članka o našem radu u sklopu kampanje Very Important Volunteers – VIV Actions 2020. U sklopu akcije

Volonterski centar Zagreb provodio je *online* kampanju promocije volontera tijekom pandemije te saniranja štete nastale od potresa. Osim toga, kako bismo građanima omogućili lakše podnošenje zahtjeva i pitanja, od 31. ožujka ponovo je uspostav-

ljen internetski obrazac na internetskim stranicama Pravne klinike.

Veći broj zahtjeva koje smo zaprimili nakon nastanka te izvanredne situacije odnosio se na pitanja prava radnika, provođenja ovrhe, načina saniranja štete nastale zbog potresa itd. U prvim tjednima došlo je do zaprimanja manjega broja predmeta, ali kako su Vlada Republike Hrvatske i Stožer počeli donositi veći broj odluka koje su neposredno utjecale na egzistencijalna pitanja građana, povećao se i broj njihovih zahtjeva. Svi predmeti označeni su kao hitni te su rješavani u vrlo kratkim rokovima.

Cilj svakog oblika volontiranja pružanje je pomoći onima kojima je ta pomoć najpotrebnija. Taj cilj dodatno je izražen u ovakvim izvanrednim i nepredvidivim okolnostima. Upravo je zbog toga Pravna klinika, kao i njezini vanjski suradnici, intenzivirala svoja nastojanja da građanima pruži određenu sigurnost u ovim nesigurnim vremenima. Svakodnevni način rada Klinike uvelike se promijenio te je pitanje hoće li se i kako vratiti u normalu. Međutim, s obzirom na odgovor Klinike na nepogode koje su nas snašle, možemo jamčiti da će ona i dalje biti na usluzi onima kojima je potrebna i pružati pravnu pomoć.

Pravni i gospodarski aspekti posljedica pandemije u Republici Hrvatskoj

DORA TRAMIŠAK I LORENA ŠVACO

Na temelju Zakona o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti na prijedlog Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, a u skladu sa situacijom u zemlji i svijetu, ministar zdravstva donio je 11. ožujka 2020. Odluku o proglašenju epidemije bolesti COVID-19 prouzročene virusom SARS-CoV-2. Nakon te odluke stožer civilne zaštite kao stručno, operativno i koordinativno tijelo za provođenje mjera i aktivnosti civilne zaštite, odnosno zaštite i spašavanja ljudi u velikim nesrećama i katastrofama postao je središnje tijelo za borbu protiv epidemije.

Prema Zakonu o sustavu civilne zaštite u slučaju nastupanja takvih posebnih okolnosti Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske donosi odluke i upute radi zaštite života i zdravlja građana te ujednačavanja postupanja pravnih osoba i građana. Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske do početka svibnja 2020. godine izdao je više od sto deset priopćenja i donio šezdeset jednu odluku radi sprječavanja širenja zaraze virusom COVID-19. Donošenje tih odluka značilo je ograničenje brojnih temeljnih prava – prava na slobodu okupljanja i udruživanja, prava na slobodu kretanja, prava na privatnost, dom i obitelj, prava na slobodu i sigurnost, prava na suđenje i djelotvorno pravno sredstvo, prava na obrazovanje i slobodne izbore te prava na vlasništvo, odnosno prava na slobodno uživanje imovine.

Prema Ustavu Republike Hrvatske slobode i prava mogu se ograničiti, između ostalog, radi zaštite zdravlja. No, takvo ograničenje može biti određeno samo zakonom koji je donio Hrvatski sabor, i to u slučaju prirodne katastrofe dvotrećinskom većinom svih zastupnika ako se on može sastati. Budući da se Sabor mogao sastajati, samo je on imao ovlast ograničiti prava, stoga se postavlja pitanje jesu li ograničenja koja je odredio Stožer legitimna. Štoviše, mjere za suzbijanje širenja virusa koje je uveo Stožer nisu u nadležnosti sustava civilne zaštite. Umjesto toga, prema Zakonu o zaštiti od zaraznih bolesti mjere poput karantene, ograničenja kretanja građana i druge epidemiološke mjere donosi ministar zdravstva na prijedlog Hrvatskog zavoda

za javno zdravstvo. Nakon što su navedeno saznali i prenijeli mediji, Sabor je prihvatio izmjenu i dopunu Zakona o zaštiti od zaraznih bolesti kojom je ovlastio Stožer za donošenje epidemioloških mjera u suradnji s Ministarstvom zdravstva i Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, a pod izravnim nadzorom Vlade RH. Time su odluke Stožera donešene prije izmjene počele djelovati retroaktivno. To stvara znatne probleme u svjetlu opće zabrane retroaktivnog učinka određenog Ustavom. Naime, povratno djelovanje dopušteno je samo zbog posebno opravdanih razloga, a takvi razlozi, ako su postojali, nisu spomenuti ni opravdani.

U svakom slučaju, svako ograničenje sloboda i prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakome pojedinom slučaju. Analizirajući nacionalne reakcije na virus, istraživanje sa Sveučilišta u Oxfordu otkrilo je da je Hrvatska, uzimajući u obzir stvaran broj infekcija, donijela najstrože mjere od svih ispitanih zemalja. Ipak, bez obzira na opseg nametnutih ograničenja, hrvatske vlasti nisu proglasile izvanredno stanje. S obzirom na navedeno nameće se drugo pitanje: jesu li ograničenja bila razmjerna? Razmjernost dovodi u pitanje i sudac Ustavnog suda Andrej Abramović, pri čemu posebno spominje mjeru zabrane napuštanja čijeg prebivališta kada takve mjere nigdje nisu propisane u zakonodavstvu te inzistira da svako ograničenje ustavnih prava i sloboda, pa i u ovim vremenima pandemije, treba slijediti utvrđene procedure i stupiti na snagu tek nakon izglasavanja dvotrećinskom većinom. Ustavni sud o ustavnosti mjera u trenutku izrade ovog teksta treba tek odlučiti.

Iako javnost Stožeru zbog relativno uspješnih rezultata za zadržavanje COVID-19, njihova svakodnevnog pojavljivanja u javnosti, uključujući i dnevne konferencije za medije, te transparentnosti u upravljanju krizom daje veliku potporu, ograničavanje ustavnih prava od tijela koje nema političku i demokratsku odgovornost izazvalo je pravnu nesigurnost i zabrinutost mnogih pravnih stručnjaka.

Izvor: pixabay.com

Jedna je od mjera Stožera i mjera samoizolacije. Osobe koje su u samoizolaciji evidentiraju se u sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, a njihovo pridržavanje u nadležnosti je policije. Kršenje te mjere može se okarakterizirati kao prekršaj za koji je prema Zakonu o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti propisana novčana kazna od 8000 do 15.000 kuna. Ako se više puta prekrši ta mjera, novčane kazne rastu. Tako će osoba koja se i dalje ne pridržava mjere biti kažnjena novčanom kaznom prvo od 30.000 kuna, zatim od 60.000 i naposljetku od 120.000 kuna. No, za kršenje mjere izolacije može se pokrenuti i kazneni postupak. Kazneni zakon određuje kaznu zatvora do dvije godine za osobe koje ne postupe po propisima ili naredbama kojima nadležno državno tijelo naređuje preglede, dezinfekciju, dezinsekciju, deratizaciju, odvajanje bolesnika ili drugu mjeru za sprečavanje i suzbijanje zarazne bolesti među ljudima pa zbog toga dođe do opasnosti od širenja zarazne bolesti među ljudima. Ta odredba svakako je primjenjiva na mjeru samoizolacije. Nadalje, tko drugoga zarazi opasnom zaraznom bolešću ne pridržavajući se mjera zaštite, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine. Ako je nešto od navedenog počinjeno iz nehaja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora do jedne godine, a ako je prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do dvanaest godina. Prema podacima iz Ministarstva unutarnjih poslova od 13. ožujka do 10. svibnja 2020. godine evidentirano je kršenje mjere

samoizolacije 1956 osoba. U samoizolaciji je u tom razdoblju bilo 16.857 osoba, što znači da je njih 11,6 posto kršilo tu mjeru.

Druge su mjere s kojima se Republika Hrvatska u ovom razdoblju suočila zabrana društvenih okupljanja, zatvaranje škola, restorana i drugih uslužnih djelatnosti, ograničenje kretanja građana, rada javnih i transportnih usluga i mnoge druge. Spomenute mjere imaju znatan utjecaj na gospodarstvo države. Neke su posljedice donošenja tih mjera bile trenutačne, primjerice povećanje nezaposlenosti koje proizlazi iz privremene obustave rada ili znatno smanjenih poslovnih aktivnosti poduzetnika. Dugoročnije gledano, donošenjem strogih mjera nastali su uvjeti za recesiju najvećih svjetskih gospodarstva, a Međunarodni monetarni fond predviđa da će ekonomska kriza prouzročena koronavirusom biti najgora ekonomska kriza od Velike depresije 30-ih godina prošlog stoljeća. Posljedice koronavirusa na poslovanje osjeća 80 posto domaćih tvrtki, prema rezultatima ankete Hrvatske gospodarske komore. Pandemija je utjecala na sve gospodarske grane, ali se u pojedinima očituje više nego u ostalima.

Najugroženija grana zasigurno je turizam – očekuje se velik pad noćenja za ovu turističku sezonu, a s obzirom na ovisnost Hrvatske o turizmu uvode se ključne mjere pomoći. Naime, udio prihoda turizma u BDP-u u Hrvatskoj veći je negoli u ijednoj državi u Europi. Hrvatska se godinama oslanja na

prihode turizma te je znatan broj stanovnika zaposlen u turizmu. S obzirom na pandemiju, Svjetska turistička agencija očekuje pad putovanja za 20 do 30 posto u odnosu na 2019. godinu. Utjecaj pada turizma utjecat će i na Hrvatsku te se predviđa pad BDP-a za 9,4 posto, a za 2021. očekuje se oporavak po stopi od 6,1 posto. Spašavanje turističkog sektora obuhvaća razne mjere pomoći putem banaka za kredite te smanjenja koncesijske naknade. Omogućen je raskid ugovora o putovanju s putničkim agencijama tako da je stavljen moratorij na raskid ugovora u trajanju od 180 dana od završetka posebnih okolnosti. S turizmom su povezani ugostiteljstvo te umjetnost, zabava i rekreacija – sektori koji će zbog smanjena broja turista osjetiti smanjenje prihoda u poslovanju – zatim poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo na koje je najviše utjecalo zatvaranje tržnica. Srećom, mjera je trajala kraće nego što je očekivano, a u međuvremenu su se OPG-ovi s kupcima povezali digitalnim kanalima, društvenim mrežama. Promet, prijevoz i skladištenje brzo su se normalizirali zbog razumne politike Stožera civilne zaštite kako bi sačuvali opskrbu trgovina te je time suzbijena nedostupnost osnovnih potrepština.

Kako bi se gospodarstvo oporavilo u što kraćem roku, Vlada RH donijela je niz mjera za suzbijanje posljedica koronavirusa, očuvanje radnih mjesta i održavanje likvidnosti poduzeća – paket mjera za spas hrvatskoga gospodarstva vrijedan oko 30 milijardi kuna. Omogućeno je i dodatno zaduživanje državnog proračuna za financiranje mjera pomoći u suzbijanju posljedica koronavirusa.

Najvažnija mjera za očuvanje radnih mjesta financiranje je cijele neto minimalne plaće zaposlenicima kod poslodavaca kojima je zbog pandemije narušena gospodarska aktivnost. Podatci pokazuju da je mjera bila nužna jer je broj nezaposlenih u prvih mjesec dana borbe s pandemijom porastao za gotovo 20 tisuća. Predviđeno je najdulje trajanje mjere od tri mjeseca, a ona se primjenjuje od 1. ožujka 2020. godine. Visina potpore najprije je iznosila 3250 kuna po radniku, a u travnju je povećana na 4000 kn. Mjeru je tražilo više od 66.000 poduzetnika za više od 400.000 radnika. Mjere održavanja likvidnosti poduzeća obuhvaćaju beskatatnu odgodu plaćanja, odnosno obročnu otplatu poreznih obveza nastalih tijekom posebnih okolnosti. Cilj je tih mjera stabilizirati poslovanje nakon prestanka izvanrednih okolnosti te održava-

Izvor: pixabay.com

Izvor: freepik.com

nje likvidnosti poduzetnika, gospodarske aktivnosti i zaposlenosti kod poduzetnika. Mjera se odnosi na sve poreze, doprinose, članarine, naknade i ostala javna davanja. Najteže pogođeni, koji budu imali pad prihoda na godišnjoj razini za više od 50 posto, bit će djelomično ili potpuno oslobođeni plaćanja poreza na dohodak, na dobit i doprinosa. Program „COVID-19 zajam za obrtna sredstva“ namijenjen je mikro-, malim i srednjim poduzetnicima te su osigurani zajmovi do 750 tisuća kuna od HAMAG-BICRO-a. Osiguran je i moratorij na postojeće kredite te novi jeftiniji krediti HBOR-a i HAMAG-a za očuvanje likvidnosti.

Osim navedenog, Vlada RH predstavila je i 11 mjera za spas hrvatske poljoprivrede koje, među ostalima, obuhvaćaju potpore za biljnu i stočarsku proizvodnju vrijedne 53 milijuna kuna te interventni otkup mlijeka. Omogućeno je jednostavno traženje potpora iz fondova EU-a bez novih administrativnih opterećenja.

Pomoć građanima očituje se u obustavi ovrhe i de-ložacija tijekom epidemije. Obuhvaća i produljenje osobnih iskaznica, vozačkih dozvola i putovnica kako bi smanjili socijalne kontakte te time suzbili širenje koronavirusa. Dokumenti će vrijediti dodatnih 30 dana nakon završetka pandemije.

Brzom reakcijom vlasti i institucija, ponajprije Stožera civilne zaštite, na početak širenja virusa u Hrvatskoj uspelo se suzbiti veliko širenje bolesti. Ipak, o koronavirusu znamo još jako malo te je razvoj pandemije u budućnosti neizvjestan. Sve mjere Vlade vezane uz koronakrizu moći će se vrednovati tek protekom vremena, što se posebno odnosi na ekonomske mjere. Više nije pitanje hoće li doći do ekonomske krize, već kolikog će biti opsega i kako će se to odraziti na život građana. U Pravnoj klinici već dobivamo predmete zabrinutih građana i svjesni smo da će ih, nažalost, u dolazećim mjesecima biti sve više.

Utjecaj koronavirusa na radne odnose

MIHAELA BEKINA

U ožujku 2020. godine, Republika Hrvatska susrela se s do sad neviđenom krizom koja je duboko potresla, kako našu zemlju, tako i cijeli svijet. Riječ je, naravno, o pandemiji COVID-19 virusa. U nepoznatoj situaciji poput ove prirodno je da se kod ljudi javio određeni strah i nesigurnost, ponajviše za vlastitu egzistenciju i radno mjesto. *Može li moj poslodavac smanjiti moju plaću?; Jesam li dužan izvršavati rad od kuće?; Je li moj poslodavac postupio u skladu sa zakonom?* – samo su neka od pitanja upućena Pravnoj klinici. Sva ova, i mnoga druga postavljena pitanja, imaju jedan zajednički nazivnik – nerazumijevanje i nepoznavanje vlastitih prava. Tako je, u zadnjih nekoliko mjeseci, velik broj predmeta u Pravnoj klinici bio vezan uz prava radnika tijekom epidemije COVID-19 virusa.

Što se tiče pitanja vezanih uz radna prava i primjenu Zakona o radu tijekom cijele ove epidemije ona se primjenjuju i nastaviti će se primjenjivati bez

ikakvog izuzetka. U dopisu Ministarstva rada i mirovinskog sustava, na upit Hrvatske udruge poslodavaca, od 13. ožujka 2020. godine, o utjecaju COVID-19 virusa na uređenje radnih odnosa, navodi se da je poslodavac dužan primjenjivati institute kojima se uređuju radni odnosi na način propisan Zakonom, unatoč novonastalim izvanrednim okolnostima. Drugim riječima, ova izvanredna situacija samo znači da se neki institut (npr. otkaz) koji se inače ne bi koristio ili bi se koristio rjeđe, sada koristi – ali i dalje, samo pod uvjetima koje propisuje Zakon o radu.

U sljedećih nekoliko redaka pobliže je objašnjeno što to znači u stvarnosti:

- RAD OD KUĆE

Jedna od prvih mjera koju je donio Nacionalni stožer civilne zaštite bila je da poslodavci moraju or-

Izvor: pixabay.com

Izvor: freepik.com

ganizirati rad od kuće. Tako su poslodavci, koji su bili u mogućnosti, trebali reorganizirati svoj rad i poslovanje te osigurati radnicima sredstva potrebna za rad od kuće (poput prijenosnih računala, mobitela i sl.), ali i sigurne uvjete rada. Međutim, s obzirom da stan ili kuća radnika ne predstavljaju objekt namijenjen za rad – nije moguće zahtijevati ispunjenje svih sigurnosnih uvjeta koje propisuje Zakon o zaštiti na radu. Toga su svjesne i radne inspekcije pa su, prema informacijama koje smo dobili neformalnim putem, najavili kako će poslodavcima izaći u susret, sve dok brinu da zdravlje i sigurnost njihovih radnika ne budu ugroženi. Važno je napomenuti kako su poslodavci prije donošenja ove odluke trebali dobiti pristanak radnika. Naime, ovo nije pravo poslodavca koje je radnik dužan izvršavati.

• UPUĆIVANJE RADNIKA NA GODIŠNJI ODMOR

Možda najbezbolnije rješenje kojim su se poslužili poslodavci jest upućivanje radnika na godišnji odmor. S obzirom na to da raspored godišnjeg odmora uvijek određuje poslodavac, takvoj odluci radnici se ne mogu protiviti. Međutim, i ovdje je poslodavac dužan poštivati zakon, pa prije nego bi odlučio svog radnika poslati na godišnji morao bi ga o tome obavijestiti barem 15 dana ranije.

• DOPUSTI

U slučaju da poslodavci ne bi imali posla te bi željeli poslati svoje radnike na neplaćeni dopust – radnici na to moraju pristati. Slanje radnika na neplaćeni dopust protiv njegove volje je nezakonito i radnik bi, u tom slučaju, imao pravo na naknadu plaće. S druge strane, iako Zakon o radu ne predviđa plaćeni dopust, u slučaju sporazuma između radnika i poslodavca, za takvo uređenje ne bi postojala nikakva zakonska prepreka.

• SMANJENJE PLAĆE

Budući da je plaća jedan od glavnih sastavnika ugovora o radu, poslodavac ne može i nema pravo radniku smanjiti plaću bez njegova pristanka. Naprotiv, u tom slučaju poslodavac bi trebao radniku ponuditi novi ugovor ili izmjenu staroga ugovora o radu u kojemu se nalazi stavka o novoj odnosno smanjenoj plaći.

• POSLOVNO UVJETOVANI OTKAZ

Jedna od mogućnosti predviđena Zakonom o radu je mogućnost otkazivanja ugovora o radu kada poslodavcu, iz opravdanih razloga, prestane potreba za obavljanjem određenog posla zbog gospodarskih,

tehnoloških ili organizacijskih razloga. Ovu vrstu otkaza nazivamo poslovno uvjetovani otkaz. No, iako ova mogućnost postoji, prije otkazivanja poslodavci na raspolaganju imaju i sve druge navedene mogućnosti - od slanja radnika na godišnji odmor, reorganizacija rada do promjene radnog vremena i slično. Osim toga, država je, kako bi pomogla poslodavcima i njihovim radnicima, odlučila donijeti određeni paket mjera za očuvanje radnih mjesta u djelatnostima pogođenima koronavirusom (COVID – 19). Naravno, ako se stanje nakon proteka vremena i dalje ne bi izmjenilo, a poslodavac ne bi imao sredstava, poslovno uvjetovani otkaz bio bi opravdan.

Kod većine ovih mjera jedan od ključnih uvjeta da bi one bile zakonite je suglasnost poslodavca i rad-

nika, odnosno pristanak radnika. Međutim, radnici često nisu upoznati sa svojim pravima, ne znaju da nisu dužni potpisati novi ili izmijenjeni ugovor o radu, a ponekad iz straha za vlastitu egzistenciju šute i pristaju. No, uvijek treba imati na umu kako je ugovor o radu pravni akt koji obvezuje, kako poslodavca tako i radnika, koji nastaje, ali se i mijenja u trenutku kada se oni usuglase oko svih elemenata radnog odnosa. Prema tome, važno je poznavati prava radnika. Tako u situacijama poput ove, znanje o tome kako svoja prava možemo štititi je ključno, a upravo kroz institucije, kao što je Pravna klinika, osiguravamo i dajemo priliku svima da nauče i bolje razumiju svoja prava.

Izmjena ili raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti prouzročениh pandemijom koronavirusa

DARIJAN GAZDA

Volonterima Pravne klinike često se obraćaju stranke s pitanjem može li se izmijeniti ili raskinuti ugovor zbog promijenjenih okolnosti i u kojim slučajevima. Njihovi upiti odnose se na ugovore o obavljanju sezonskih poslova, ugovore o putovanjima i slično.

Iako jedno od temeljnih načela obveznog prava nalaže da ugovore uvijek treba poštivati te da se moraju ispunjavati obveze onako kako je ugovoreno bez obzira na eventualne promijenjene okolnosti nastale nakon sklapanja ugovora, Zakonom o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO) ublaženo je djelovanje takva striktnog načela. Ugovor obvezuje dok se ne promijene okolnosti koje su postojale u vrijeme njegova sklapanja i na kojima je bila utemeljena volja ugovaratelja, pri čemu je moguće ugovor izmijeniti ili čak raskinuti.

Strane sklapajući ugovor, a pogotovo onaj koji se ispunjava u duljem razdoblju, moraju računati na potencijalne i izvjesne poslovne rizike pa se pravo na raskid priznaje vrlo restriktivno. Neke su od temeljnih karakteristika promijenjenih okolnosti da su one izvanredne i vanjske, da se ne mogu spriječiti, da su neotklonjive, nepredvidive, neskrivljene te da su nastale u razdoblju nakon sklapanja ugovora pa do njegova dospjeća. Strana koja želi zbog promijenjenih okolnosti zahtijevati izmjenu ili raskid ugovora dužna je o svojoj namjeri obavijestiti drugu stranu čim sazna da su takve okolnosti nastupile. U slučaju da to ne učini, ona odgovara za štetu koju je druga strana pretrpjela zbog toga što joj zahtjev nije bio na vrijeme priopćen.

Temeljno je obilježje to da je ispunjenje i dalje moguće, međutim ono je postalo

pretjerano otežano za jednu od strana. Dakle, strana se može pozvati na promijenjene okolnosti ako su poslije sklapanja ugovora nastupile izvanredne okolnosti koje se nisu mogle predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora te je zbog tih okolnosti ispunjenje za jednu ugovornu stranu postalo pretjerano otežano ili bi joj bilo pretjerano velik gubitak. Tada strana može zahtijevati da se ugovor izmijeni ili čak i raskine. Prema relevantnoj sudskoj praksi u izvanredne okolnosti ubrajaju se neotklonjivi prirodni događaji, primjerice potres, poplava, suša, ili neke nove ekonomske pojave kao što su nagli pad ili skok cijena, ili od državnog aparata poduzete mjere, primjerice zabrana ili ograničenje uvoza ili izvoza. U procjeni je bitan i subjektivan moment, odnosno činjenica da nastupom novih okolnosti kod ugrožene strane nastaje nova situacija u kojoj je motiv koji je postojao u trenutku sklapanja ugovora otpao i izgubio prijašnji ekonomski cilj pa ugovor upravo iz tih razloga više ne odgovara očekivanju ugovorne strane. Nadalje, izmjenu ili raskid ugovora ne može zahtijevati strana koja se poziva na promijenjene okolnosti ako je bila dužna u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u obzir te okolnosti, ili ih je mogla izbjeći, ili svladati. Dakle,

Izvor: freepik.com

pravo na izmjenu ili raskid ugovora priznaje se vrlo rigidno. Također, jedna je od bitnih pretpostavki i ta da se strana koja zahtijeva izmjenu ili raskid ugovora ne može pozivati na promijenjene okolnosti koje su nastupile nakon isteka roka određenog za ispunjenje njezine obveze.

Kad jedna ugovorna strana zahtijeva raskid ugovora, ugovor se neće raskinuti ako druga strana ponudi ili pristane da se odgovarajuće odredbe ugovora pravično izmijene. Dakle, druga ugovorna strana može pristati na izmjenu ugovora. U tom slučaju sklapa se izmjena ugovora u skladu s njihovom voljom. Ne može se, međutim, drugu stranu prisiliti da prihvati izmjenu ugovora. Ako ne prihvati izmjenu ugovora, ugovor se raskida u slučaju kada su za to ispunjene propisane pretpostavke. Prema tome, strana kojoj je otežano ispunjenje ugovora zbog promijenjenih okolnosti može od suda zahtijevati samo raskid ugovora, a ne da sud i izmijeni uvjete ugovora.

Situacija u kojoj je mjerama i ograničenjima zbog COVID-19 krize na razini cijele države onemogućena predsezona svakako bi bila izvanredna okolnost koja se nije mogla predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora i poslodavci koji bi ispunili obvezu iz sklopljenih ugovora o radu za stalne sezonske poslove sigurno bi pretrpjeli pretjerano velike gubitke jer ne bi mogli raditi ni isplatiti plaću zaposlenicima. Iz svega navedenog čini se opravdanim da poslodavci traže da se postojeći ugovori izmijene, a ako to nije moguće – da se raskinu.

Mjere i ograničenja kao što su provedba zdravstvenog nadzora, dijagnostika, obrada bliskih kontakata, svakodnevno mjerenje temperature te samoizolacija od 14 dana mogle bi se smatrati opravdanim razlogom i za raskid ugovora o organizaciji putovanja. Našu je stranku zanimalo može li zbog pandemije dobiti povrat novca jer je zbog širenja koronavirusa željela otkazati putovanje koje je djelomično podrazumijevalo prolazak kroz Italiju kako bi se došlo do željenog odredišta. Ocijenili smo da je riječ o okolnostima koje stranka kao putnik, odnosno ugovorna stranka, nije mogla izbjeći ili otkloniti i koje bi, da su postojale u vrijeme sklapanja ugovora, bile opravdan razlog da se ugovor ne sklopi. Promjena rute putovanja, s druge strane, mogla je predstavljati valjanom ponudom protivne strane, a u tom je slučaju raskid ugovora isključen.

Naposlijetku ističemo kako se raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti može ostvarivati samo preko suda, a ne i izjavom kao u slučaju raskida zbog neispunjenja. Ako sud izrekne raskid ugovora, on će na zahtjev druge strane obvezati stranu koja ga je zahtijevala da ovoj naknadi pravičan dio štete koju trpi zbog toga. Pri odlučivanju o izmjeni ugovora, odnosno o njegovu raskidu, sud se rukovodi načelom savjesnosti i poštenja, vodeći računa osobito o svrsi ugovora, o podjeli rizika koja proizlazi iz ugovora ili zakona, o trajanju i djelovanju izvanrednih okolnosti te o interesima objiju strana.

Razgovor

– doc. dr. sc. Luka Korlaet

MARTA ĆURIĆ

Razorni potres u Zagrebu ostavio je iza sebe strašne posljedice i rane s kojima će se stanovnici Grada Zagreba i okolice morati nositi još dugu niz godina. S tim posljedicama dolaze i brojna pitanja – *Što dalje?; Jesmo li ovu štetu mogli izbjeći?; Kako i kada će se zgrade obnoviti?; Kada će se građani moći vratiti svojim domovima i hoće li oni ikada biti sigurni?*

Odgovore na naša pitanja dao je docent, doktor znanosti Luka Korlaet.

Diplomirao je i doktorirao na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu s temom socijalnog stanovanja, a kao docent izvodi nastavu projektiranja stambenih zgrada na arhitektonskim fakultetima u Zagrebu i Osijeku.

Koautor je online baze najkvalitetnijih primjera hrvatske stambene arhitekture - stanovanje.plus te je surađivao na pet tomova Studije procjene rizika od potresa u Zagrebu (s Atalić i dr.). Ovlašteni je arhitekt, urednik i koautor pet izdanja (HR+ENG) dječnog vodiča arhitekture Zagreba te koautor nekoliko ostvarenja stambene arhitekture u Zagrebu nagrađenih strukovnim nagradama (sa S. Andrijević).

1. Biste li, uzimajući u obzir ono što je učinjeno ranije i kako je postupljeno nakon velikog potresa, rekli da je Grad Zagreb bio spreman na potres ovakvih razmjera?

Nažalost - ne.

Većina zgrada u Donjem i Gornjem Gradu u seizmičkom smislu (bile) su vrlo slabe. Radi se mahom o zidanim konstrukcijama bez odgovarajućih ukrućujućih elemenata (tzv. serklaža). Pojednostavljeno rečeno - pri potresu se javljaju nepravilni, većinom horizontalni pomaci pri kojima se zidane konstrukcije (ukoliko nisu međusobno povezane) jednostavno - raspadaju.

Ne bi bilo fer reći da u proteklim godinama nije učinjeno ništa. Gradski ured za upravljanje u hitnim situacijama (tzv. Kalinićev ured) 2014. godine naručio je od Građevinskog fakulteta studiju procjene šteta koje bi nastale pri potresu (na kojoj sam i sâm sudjelovao a čiji je voditelj izrade bio

prof. dr. Josip Atalić). Ta je studija, kroz nekoliko iteracija, trebala evidentirati i (u smislu potresne otpornosti) opisati sav građevinski fond Zagreba. Za pojedine javne i stambene zgrade napravljena je i simulacija ponašanja pri potresima različite jačine. Ove su analize trebale poslužiti kao podloga za projekte sustavnih seizmičkih ojačanja diljem cijelog grada. Računalo se, u skladu sa seizmološkim prognozama, da potres ovakve jačine dolazi svakih 150 godina. S obzirom na to da je veliki potres bio 1880. godine, nadali smo se da imamo još vremena, ali priroda nas je preduhitрила.

Što se tiče postupanja nakon potresa, isti taj Kalinićev ured pozvao je spomenutog profesora na Građevinskom fakultetu Josipa Atalića da oformi tim dobrovoljaca koji će evidentirati štetu. Atalić i suradnici (njih čak petstotinjak) u mjesecima nakon potresa pregledali su gotovo 30000 zgrada, popisali i opisali štetu, zgrade (ovisno o stupnju oštećenja) označili crvenim, žutim i zelenim naljepnicama i sve unijeli u *online* bazu. Svi ovi podaci sada su na jednom mjestu i kao takvi, izuzetno su dobra podloga za daljnja postupanja.

Grad je izašao u susret s pomoći u vidu materijala za obnovu porušenih dimnjaka i zabatnih zidova, a kasnije je objavio i poziv za dodjeljivanje novčane pomoći u max. iznosu do 50 000 kn.

U saborskoj proceduri (drugo i završno čitanje) je Prijedlog Zakona o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba, Krapinsko-Zagorske županije i Zagrebačke županije kojim će se regulirati institucionalni, financijski i stručni aspekti obnove.

2. Postoji li strategija zaštite materijalne baštine povijesnog Zagreba?

Postoji, tzv. Povijesna urbana cjelina Grada Zagreba (Gornji i Donji Grad) koja je djelovanjem potresa velikim dijelom oštećena, temeljem važećeg Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara predstavlja zaštićeno kulturno dobro i kao takva je upisana u Registar kulturnih dobara RH. Granice obuhvata Povijesne urbane cjeline prikazane su u Generalnom urbanističkom planu Grada Zagreba i unutar nje razlikujemo tri situacije:

- pojedinačno zaštićena kulturna dobra,
- zaštićena cjelina – sustav zaštite A i
- zaštićena cjelina – sustav zaštite B.

Izradu Stručno-analitičke podloge za postpotresnu obnovu Povijesne urbane cjeline Grada Zagreba osigurat će Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja, Ministarstvo kulture i Grad Zagreb kako bi se multidisciplinarnim pristupom omogućila obnova specifične urbane strukture i tipologije grada Zagreba vodeći brigu o očuvanju elemenata urbanog koncepta i povijesne matrice te o unapređenju kvalitete života građana.

Mišljenja sam da bi potres ujedno trebao biti *okidač* za nešto što mi arhitekti zovemo *urbanom obnovom*: proces sveobuhvatne renovacije ne samo donjogradskih zgrada već i ambijenata. Grad nije i ne smije biti petrificiran; mora se razvijati, mora se unaprjeđivati, 'krčiti', oslobađati supstandardnog tkiva. Često smo sentimentalno vezani za zgrade i ambijente koji objektivno nemaju nikakvu vrijednost, već je to pseudovrijednost koja proizlazi na-prosto iz starosti zgrade/prostora.

U tom smislu vrijedi pogledati studiju koju su nedavno objavili prof. Tihomir Jukić i suradnici: <https://www.arhitekt.hr/files/file/URBANA-OBNOVA.pdf>

3. Kako će se obnavljati zgrade koje predstavljaju kulturna dobra s obzirom na to da iziskuju posebnu brigu? Hoće li se prilikom obnove voditi računa o osiguranju u slučaju nekog novog potresa? Je li moguće takve zgrade obnoviti, ali i sačuvati njihov izvorni izgled?

Zgrade koje predstavljaju kulturna dobra obnavljat će se tzv. cjelovitom obnovom. Ovaj vid obnove,

pored ojačanja konstrukcije, podrazumijeva i energetsku obnovu odnosno obnovu pročelja i krovova.

Što se načina izvedbe spomenutog ojačanja tiče – da, mogu se izvesti bez značajni(ji)h promjena izgleda zgrade. Današnji materijali i metode, posebice serklažiranje karbonskim vlaknima, omogućuju (za izgled zgrade) minimalno invazivnu potresnu obnovu. U mjesecima nakon potresa izašla su, u izdanju Arhitektonskog i Građevinskog fakulteta, dva priručnika s detaljno opisanim postupcima/tehnikama/materijalima kojima se poslijepotresna obnova može provoditi:

https://www.arhitekt.hr/files/file/dostupne-datoteke/Prirucnik_Potres_GVAS_22042020_rev02.pdf

https://www.hcpi.hr/uppo/attachments/documents/UPPO_Prirucnik_GF_HKIG_w.pdf

4. Koliko će vremena trebati da se oštećene zgrade saniraju izvana?

Zakon i spomenuti tehnički propis ne radi razliku između "iznutra" i "izvana". U zgradama Donjeg i Gornjeg Grada ulična pročelja redovito su nosivi zidovi i kao takvi, moraju biti sanirani zajedno s ostalim elementima nosive konstrukcije.

Odgovor na ovo pitanje, prije svega, ovisi o financijskom okviru, ali i raspoloživosti građevinske operative za koju je ovo ogroman 'zalogaj'. Šire područje grada Dubrovnika (s oštećenih cca tisuću zgrada u potresu 1979. godine) obnavlja se već 40 godina. Rekao bih da će obnova Zagreba (sa svojih 1100 'crvenih' i 4000 'žutih' zgrada) trajati barem cijelo desetljeće, ako ne i dva.

5. Koliko će trajati obnova zgrada koje su dobile crvenu naljepnicu i hoće li uopće ikad biti dovoljno sigurne? Što će se dogoditi s njima ako dođe do novog jakog potresa?

Postoje dvije vrste crvenih naljepnica, one s oznakom 'N1 - Neuporabljivo zbog vanjskih utjecaja' i one s oznakom 'N2 - Neuporabljivo zbog oštećenja'. Prva se odnose na zgrade (njih 149) koje su ugrožene susjednim zgradama, točnije na one zgrade kojima prijeti oštećenje od urušavanja zabatnih zidova ili dimnjaka susjednih zgrada. Druga se naljepnica odnosi na zgrade (njih 963) čija je nosiva konstrukcija u potresu toliko oštećena da nije sigurna za boravak niti u jednom njenom dijelu. To ne znači nužno da se zgrada mora rušiti.

Obnova zgrada označenih oznakom N2 ovisi o nizu faktora: važnosti odnosno vrijednosti zgrade (u povijesnom, arhitektonskom i inom smislu) kao i o cijeni i složenosti zahvata. Ukratko - sve je moguće obnoviti (i ojačati) i takve zgrade (ovisno o razini obnove defi-

niranoj prethodno spomenutim *Tehničkim propisom*) mogu biti i sigurnije/otpornije na potres nego prije.

6. Koje promjene bi u odnosu na postojeću regulaciju donio posebni propis za saniranje posljedica potresa i jesu li one, prema Vašem mišljenju, korisne i potrebne ili ne? Koje negativne posljedice nosi?

Ukoliko ovdje mislite na Zakon u pripremi mislim da je on dobar i potreban, uz napomenu da bi ga trebalo poopćiti tj. učiniti ga referentnim za čitavo područje RH (a ne samo Grad Zagreb, Zagrebačku i Krapinsko-zagorsku županiju) jer - tko zna kada će potres zadesiti neki drugi dio države? Prema seizmičkoj karti RH (<http://seizkarta.gfz.hr/karta.php>) osim okolice Zagreba, visokorizično je i područje Gorskog Kotara, ali i gotovo čitava Dalmacija!

Uz stručni dio, najvažniji dijelovi Zakona su oni koji definiraju financijski i institucionalni okvir. U aktualnom (drugom, finalnom) Prijedlogu o udjeli financiranja Države, Grada i samih vlasnika zgrada postavljeni su u omjeru 60/20/20. Što se tiče 'punjenja' prvih dvaju budžeta, stručnjaci predlažu da se državni dio - uz aplikaciju na EU Fond solidarnosti (što je već i učinjeno) - puni i tzv. parafiskalnim nametima. Gradski dio namaknuo bi se najvećim dijelom iz tzv. Fonda za poravnanje. Treći (i najosjetljiviji) dio troška obnove regulirat će se imovinskim cenzusom.

Dileme postoje oko institucionalnog okvira provođenja Zakona. U aktualnom (finalnom) prijedlogu teksta, Zakona navodi se čak 6(!) dionika obnove, što stvara neefikasnu mrežu u kojoj je odgovornost raspoređena. Stoga saborski zastupnici zeleno-lijevog bloka (napose stranke Možemo!) predlažu osnivanje jednog jedinog tijela koje će provoditi obnovu, Zavoda za obnovu Zagreba i okolice, po uzoru na dubrovački (ustanovljen nakon velikog potresa 1979. godine).

7. Koje funkcije bi imao Zavod za obnovu Zagreba? Ima li naznaka za njegovo osnivanje?

Zavod za obnovu Zagreba - po uzoru na onaj dubrovački, osnovan nakon velikog potresa u Tivtu i okolici 1979. godine - trebao bi pokriti sve aspekte provođenja obnove, od snimka stanja, koordinacije izrade projekata obnove, javnih poziva na (su)financiranje, uređivanja imovinskog cenzusa, sprječavanja pogodovanja pri dodjeli poslova obnove sve do nadzora nad izvedbom.

Dubrovački Zavod čini multidisciplinarni tim u kojem su inženjeri građevine i arhitekture, ali i pravnici, ekonomisti, informatičari i ini stručnjaci (njih 15 stalno zaposlenih) koji problemu obnove pristupaju integralno. Mislim da bi zagrebačku inačicu

Zavoda bilo dobro dopuniti sociolozima i povjesničarima umjetnosti.

Koliko mi je poznato, Tomislav Tomašević i Sandra Benčić iz stranke Možemo!, posjetili su dubrovački Zavod i iz prve ruke se upoznali s njegovim ustrojem. Uvjereni su kako je to najbolji institucionalni okvir upravljanja obnovom pa su to, u drugom čitanju Prijedloga Zakona, i predložili. Ovaj prijedlog, zasad, nije prihvaćen.

8. Tko je odgovoran za štetu prouzrokovanu opasnim objektima na zgradama za koje se upozoravalo da bi mogle nanijeti štetu uslijed potresa (primjerice, dimnjaci, kupola u Ilici, itd.)? Imate li saznanja koliko su takvi objekti zaista prouzročili štete? Bi li šteta bila manja da su se takvi objekti na vrijeme maknuli ili osigurali na drugi način?

Svi smo pomalo odgovorni. Grad Zagreb odgovoran je za gotovo 50% stradalog građevinskog fonda (škole, bolnice i ostale javne zgrade) jer nije njima adekvatno gospodario, osigurao ih i obnavljao. Za stambene zgrade odgovorni su sami stanari koje ću ovdje ipak nastojati djelomično opravdati. Građani su, naime, ulagali koliko su mogli, a svjedočimo kako njihova ekonomska moć kontinuirano opada.

Istini za volju, dio stanara prema svojim nekretninama odnosio se nemarno, kao da ih se to ne tiče, bez ulaganja i bez osiguranja, a zgrade su poput automobila - potrebno ih je kontinuirano održavati, popravljati i - certificirati.

9. Tko je odgovoran za mnoge prostore koji su nelegalno izgrađeni i za one koji su nakon legalizacije prenamijenjeni, čime je narušena statika cijele zgrade?

Količina bespravno sagrađenih, i naknadno legaliziranih objekata upravo je nevjerojatna. U procesu legalizacije podneseno je (na razini RH) ni više ni manje nego 800 000 zahtjeva! Ogroman broj tih zahtjeva (cca 90 000) odnosi se na Grad Zagreb čime su supstandardne zgrade dobile legalitet. Legalizaciju bespravno izgrađenih objekata smatram, a u tome nisam usamljen, izuzetno lošim potezom. Državna blagajna kratkoročno se napunila, sada imamo evidenciju dijela građevnog fonda koji do sada nismo imali, ali osim ovih parcijalnih dobrih strana puno su značajniji loši aspekti: petrificiranje brojnih supstandardnih ambijenata i zgrada izvan svakog reda i sustava, pogotovo u unutrašnjosti donjogradskih blokova.

Zgrade su oslabljene i adaptacijama, kako stanova (rušenje zidova), tako i njihovih prizemnih dijelova (razgradnja/rastvaranje fasadnih zidova za potrebe

izloga kao i pretvaranje zidova u sustav stupova i gre- da zbog fleksibilnijeg korištenja prodajnog ili radnog prostora). Ovakve adaptacije ionako u seizmičkom smislu nestabilan sustav gradnje učinile su još nestabilnijim. Konstruktivna specifičnost donjogradskih zgrada jesu njihovi pregradni zidovi. Iako se na njih ne oslanjaju drvene grede međukatnih konstrukcija, zidani su jedni iznad drugih i ukoliko ih rušimo bez dodavanja čeličnih traverzi na njihovom mjestu, zidovi katova iznad ostaju 'visjeti u zraku'. Ovakvih nestručnih adaptacija bilo je bezbroj.

10. Na koji način možemo poboljšati sigurnost naših stambenih objekata? Ako se radi o starijim (privatnim) kućama/zgradama jesu li vlasnici obvezni sami financirati poboljšanja kako bi se osigurali od budućeg potresa?

Zgrade građene nakon 1963. godine odnosno nakon velikog potresa u Skopju, a pogotovo 1979. godine nakon velikog potresa u Tivtu, u potresnom smislu u pravilu su sigurne jer su se nakon tih dva- ju nesretnih događaja savezni (pa time i hrvatski) propisi za aseizmički dizajn konstrukcija značajno pooštrili.

Naravno da svjedočimo urušavanju i novosagrađenih zgrada, ali to su ekscesi koji imaju veze s bespravnom gradnjom ili neodgovarajućom izvedbom. Ukoliko je zgrada izgrađena u skladu s dozvolama, utoliko bi, u pravilu (u potresnom smislu) trebala biti sigurna.

Načina poboljšanja starih, zidanih zgrada (iz druge polovice 19. i prve polovice 20. stoljeća) ima više i oni su detaljno opisani u priručnicima koji su priredili prof.dr. Josip Galić i prof.dr. Josip Atalić u priručnicima dostupnim na poveznicama

https://www.arhitekt.hr/files/file/dostupne-datoteke/Prirucnik_Potres_GVAS_22042020_rev02.pdf

https://www.hcpi.hr/uppo/attachments/documents/UPPO_Prirucnik_GF_HKIG_w.pdf

Odgovor na Vaše pitanje bi - vjerojatno - trebao glasiti: „Da, trebali bi sami financirati ojačanje.“, ali kako to u velikom broju slučajeva nisu u mogućnosti, treba dogovoriti okvir financiranja takvih zahvata. Zakonom predloženi financijski okvir obnove u omjeru 60% Država : 20% Grad : 20% suvlasnici mogao bi biti ispravan model financiranja tih poboljšanja.

Jedan konkretan primjer: sanacija i ojačanje jedne karakteristične stambene zgrade u Donjem Gradu s kraja 19. stoljeća s deset stanova koja je nakon potresa označena žutom naljepnicom procijenjeni su na 1,5 milijun kuna. 20% koliko bi, prema Pri-

jedlogu Zakona, trebali snositi suvlasnici iznosi, dakle, 300 000 kuna. Na taj iznos stanari će dići kredit na 10 godina i otplaćivati ga kroz, za 300 kn povećanu pričuvu. Mislim da je to vrlo 'dohvatljivo' većini stanara Donjeg Grada. Za ostale, koji takvo uvećanje neće moći podnijeti, trebalo bi urediti imovinski cenzus. Grad Zagreb nešto slično već je, u prethodno spomenutom Pozivu za dodjelu jednokratne pomoći, pokušao sa sustavom *bodovanja* (ovisno o visini prihoda, mirovine, nezaposlenosti, braniteljskom statusu itd.).

11. Kako ocjenjujete odgovornost upravitelja zgrada, posebno u kontekstu ugovaranja osiguranja od posljedica potresa?

Upravitelji zgrada, a to je u Donjem Gradu u najvećem broju slučajeva GSKG - Gradsko stambeno-komunalno gospodarstvo, u svom odnosu prema predmetnim nekretninama ponašaju se *maćehinski*: redovito i revno ubiru, često i povisoku, pričuvu, ali u održavanju zgrada, a posebno u intervencijama nakon potresa, djeluju tromo i neučinkovito. Govorilo se čak i o trgovanju informacijama prema izvođačima radova sanacije tj. odavanja stanja na računu pojedine zgrade prema kojem se onda formirala ponuda za izvođenje nekog vida sanacije (rušenja/zidanja dimnjaka, zidanja zabata, popravak krova itd.).

Polica osiguranja od potresa nije dio uobičajenog osiguranja zgrade, čega često suvlasnici nisu bili ni svjesni. Zgrade koje imaju ovaj vid osiguranja prebrodit će sanaciju lakše od ostalih.

12. Kako se može utvrditi u kojoj mjeri je šteta nastala nemarom vlasnika, a u kojoj samim potresom? Postoji li opasnost da će zgrade ostati neobnovljene ako je šteta nastala nemarom vlasnika ako je on samostalno odgovoran za obnovu?

Činjenica jest da je većina zgrada u Donjem i Gornjem Gradu u potresnom smislu građena neadekvatno. Radi se o zidanim konstrukcijama bez odgovarajućih stabilizacijskih elemenata. Takve konstrukcije izrazito su osjetljive na potres. Dakle, te su zgrade *po default-u* osjetljive. Daljnje nestručne intervencije samo su doprinijele njihovom oslabljivanju. Procjenu koliko je za štetu kriva neadekvatna konstrukcija a koliko naknadne intervencije (su)vlasnika bit će potrebno napraviti za svaki pojedini slučaj.

Čini mi se - za kraj - da je vrlo mali broj ljudi uopće razmišljao o konstruktivnom ojačanju unaprijed jer je taj postupak skup, kompliciran i iziskuje privremeno iseljenje. Nekako smo se svi nadali da se potres *možda ipak* neće dogoditi.

Sanacija štete nakon potresa

NIKOLINA ČUDIĆ

Nakon što je 22. ožujka 2020. godine Zagreb i okolicu pogodio jak potres, postavlja se pitanje sanacije njime uzrokovane imovinske štete. Pravnoj klinici obratilo se nekoliko stranaka s pitanjem mogu li ostvariti naknadu za štetu uzrokovanu potresom te što će biti sa njihovim kućama nakon ove prirodne nepogode. Najviše nedoumica i otvorenih pitanja imaju stanari nekretnina koje su dobile narančastu/žutu oznaku (PN1 i PN2), a koje označavaju privremenu neuporabljivost. U sljedećem tekstu bit će govora o općim informacijama i pravima građana čije su nekretnine dobile upravo te oznake odnosno oznake privremene neuporabljivosti.

Glavna prava oštećenih ostvaruju se na dvije osnove: temeljem trenutno važećeg Zakona o ublažavanju i uklanjanju posljedica prirodnih nepogoda te temeljem Odluke Vlade Republike Hrvatske o osiguranju novčane pomoći za privremenu i nužnu zaštitu.

Grad Zagreb je na svojoj službenoj internetskoj stranici neposredno nakon potresa objavio način postupanja i potrebne obrasce za prijavu za pregled građevina nakon potresa te za prijavu štete na imovini. Krajnji rok za dostavu prijave šteta na imovini

uzrokovanoj potresom putem PN obrasca završio je 6. svibnja 2020. godine te se ukinuo besplatni broj telefona 0800 88 03 putem kojeg su se pružale potrebne informacije te pomoć oko popunjavanja PN obrazaca za prijavu. Međutim, informacije se i dalje mogu dobiti putem maila: prijavastetepotres@zagreb.hr. Prijava štete na imovini putem Obrasca PN mogla se podnijeti i ako nije izvršen pregled građevine nakon potresa. Nakon obavljene prijave, Gradsko povjerenstvo Grada Zagreba te Državno povjerenstvo uputili su sve zaprimljene prve procjene šteta u proceduru kako bi se utvrdilo ima li oštećenik prava na imovinska sredstva pomoći za ublažavanje i djelomično uklanjanje štete.

Detaljnije o sredstvima pomoći i samoj proceduri govori Zakon o ublažavanju i uklanjanju posljedica prirodnih nepogoda. Sredstva pomoći za ublažavanje i djelomično uklanjanje posljedica prirodnih nepogoda strogo su namjenska sredstva te se raspoređuju prema postotku oštećenja vrijednosti potvrđene konačne procjene štete. Sredstva se ne dodjeljuju za štete u slučaju osigurljivih rizika na imovini koja nije osigurana ako je vrijednost oštećene imovine manja od 60% vrijednosti imovine. Prilikom

Izvor: pixabay.com

Izvor: unsplash.com

raspodjele sredstava pomoći za djelomičnu sanaciju šteta od prirodnih nepogoda iznos novčanih sredstava ne može biti veći od 5% iznosa konačne potvrđene štete na imovini pojedinog oštećenika. Dakle, utvrdit će se visina štete i vrijednost nekretnine te će se prema tome odrediti iznosili šteta više ili manje od 60% vrijednosti nekretnine. Samo ako šteta iznosi više od 60% vrijednosti same nekretnine nadoknadit će se do 5% vrijednosti konačno procijenjene štete.

Vlada RH donijela je i Odluku o privremenoj i nužnoj zaštiti i popravku zgrada oštećenih potresom na području Grada Zagreba i okolice od 7. svibnja 2020. godine kojom će oštećenici svoje kuće i stanove dovesti u stanje pogodno za život. Navedenom odlukom Vlade Republike Hrvatske o osiguranju novčane pomoći za privremenu i nužnu zaštitu od 7. svibnja 2020. godine uređuje se osiguranje novčane pomoći namijenjene za privremenu i nužnu zaštitu i popravak zgrada na području Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije. Financijska sredstva potrebna za provedbu Odluke osiguravaju se izmjenama i dopunama Državnog proračuna Republike Hrvatske, izmjenama i dopunama Financijskog plana Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, a preostali dio iz sredstava Fonda za solidarnost Europske unije. Novčana pomoć koja se dodjeljuje namijenjena je za privremenu i nužnu zaštitu i popravak obiteljskih kuća, stambeno poslovnih zgrada te višestambenih zgrada.

Nadoknadit će se opravdani troškovi vlasnicima oštećenih zgrada za nužnu privremenu zaštitu zgrade od utjecaja atmosferilija i uklanjanja/pridržanja opasnih dijelova zgrade koji su mogli odnosno koji mogu ugroziti život ili zdravlje ljudi; popravak ili zamjenu dimnjaka; popravak ili zamjenu zabavnog zida te popravak dizala. Opravdani troškovi za navedene radove s potrebnim instalacijama i projektnom dokumentacijom za te radove mogu iznositi maksimalno 12 000 kuna po posebnom dijelu zgrade odnosno po obiteljskoj kući ako nema više posebnih dijelova. Također, predviđenim sredstvima nadoknadit će se vlasnicima oštećenih zgrada, stanova i obiteljskih kuća 80% opravdanih troškova kupnje kondenzacijskih bojlera kojim se zamjenjuju postojeći bojleri koji nisu kondenzacijski. Opravdani troškovi za bojlere mogu iznositi maksimalno do 8 000 kuna. Potrebno je pratiti internetske stranice Vlade te medije kako bi dobili upute za prijavu na javni poziv.

Zakon o obnovi Zagreba detaljno će regulirati sanaciju grada nakon potresa te je trenutno u raspravi u Hrvatskom saboru. Do tada vrijede navedene odluke, a građani će biti obaviješteni o stupanju navedenog zakona na snagu. Za sada, sve relevantne informacije mogu se pronaći na internetskim stranicama Vlade RH te na službenim stranicama Grada Zagreba.

Izvor: unsplash.com

Diskriminacija u pravima izvanbračnih drugova

SILVIJA HORVAT

U skladu s odredbama Obiteljskog zakona izvanbračna zajednica životna je zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka. Izvanbračna zajednica stvara osobne i imovinske učinke kao bračna zajednica, odnosno na nju se jednako primjenjuju zakoni kojima se uređuju odnosi u poreznim stvarima, osobni, imovinski i drugi odnosi bračnih drugova. Nepovoljno postupanje prema izvanbračnim drugovima što se tiče pristupa koristima, povlasticama, ali i obvezama zajamčenim bračnim drugovima koje ne može biti opravdano objektivnim razlozima te koje nije nužno za njihovo ostvarenje diskriminacija je na temelju obiteljskog statusa koja je zabranjena prema Zakonu o ravnopravnosti spolova.

U Pravnoj klinici zaprimljen je upit o pravu na mirovinu pokojnoga izvanbračnog druga koji je bio hrvatski branitelj. Prema Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji, hrvatski branitelji i članovi njihove uže obitelji mogu ostvariti prava iz mirovinskog osiguranja. Pravo na obiteljsku mirovinu imaju članovi uže obitelji umrloga hrvatskog branitelja, a pod članom obitelji smatra se i izvanbračni drug koji je s korisnikom mirovine do njegove smrti živio u zajedničkom kućanstvu najmanje tri godine.

U ovom slučaju, prema navodima stranke, izvanbračna zajednica i zajednički život trajali su više od desetljeća, ali nisu zajedno stanovali posljednje tri godine. Status izvanbračne zajednice mora se prethodno utvrditi u izvanparničnome sudskom postupku. Dakle, sud bi prvotno trebao donijeti deklaratorno rješenje kojim će utvrditi postojanje izvanbračne zajednice kako bi stranka i formalno ispunjavala sve uvjete za stjecanje obiteljske mirovine. Sud može utvrditi postojanje izvanbračne zajednice za vrijeme kad su stranka i njezin izvanbračni drug zajedno stanovali, ali Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje može odbiti zahtjev za priznavanje mirovine jer zajednica nije postojala u trenutku smrti osiguranika. Stranka će, dakle, imati pravo na mirovinu izvanbračnoga druga ako ispunjava zakonske uvjete, sud utvrdi posto-

janje izvanbračne zajednice te Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje prihvati zahtjev za priznavanje prava na mirovinu.

Izvanbračna zajednica sklapa se i prestaje neformalno pa dolazi do problema kad ju treba dokazati. Iz analize sudske prakse proizlazi da sud, kad utvrđuje životnu zajednicu, obraća pozornost na emocionalnu, seksualnu i imovinsku povezanost neoženjenog muškarca i neudane žene koja traje dulje vrijeme. Najvažnija je sastavnica dokazivanja postojanja životne zajednice zajednička adresa na kojoj su parovi prijavljeni. U nekim sudskim odlukama nedostatak života na istoj adresi bio je odlučujuć kod odbijanja tužbenog zahtjeva za utvrđenje postojanja izvanbračne zajednice. Također, primjer diskriminacije izvanbračnih partnera zbog različitih adresa bio je u osječkom Domu za starije i nemoćne osobe kada izvanbračni partneri nisu mogli uzeti zajedničku sobu jer u osobnim iskaznicama nisu imali upisanu istu adresu. Ovdje je vidljiva neujednačena sudska praksa jer je negdje zajedničko stanovanje bitno, a negdje nije. Tako se prema jednoj odluci

Izvor: freepik.com

Županijskog suda u Varaždinu napominje da sama činjenica da drugovi izvanbračne zajednice žive odvojeno (ne na zajedničkoj adresi) nije od odlučnog značenja, a stajalište je potvrđeno i odlukom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, ali činjenica da izvanbračni drugovi žive na zajedničkoj adresi svakako upućuje dodatno na namjeru ostvarenja izvanbračne zajednice u svim segmentima takve zajednice. Nadalje, u utvrđivanju izvanbračne zajednice sud razmatra jesu li partneri zajednički stekli imovinu, imali zajedničko domaćinstvo, jesu li se međusobno upoznali s rodbinom i prijateljima, jesu li odlazili na zajednička putovanja i slično.

Isto tako, treba znati da različiti propisi predviđaju različite načine dokazivanja izvanbračne zajednice. U ovom slučaju potrebno je dokazati postojanje izvanbračne zajednice u izvanparničnome sudskom postupku kako bi se steklo pravo na mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju te se u većini propisa izvanbračna zajednica utvrđuje na taj način. Suprotno od toga, Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji propisuje da se izvanbračna zajednica dokazuje izjavom kod javnog bilježnika. Izvanparnični postupak za utvrđivanje izvanbračne zajednice pokreće se prijedlogom stranke iz kojeg se mora zaključiti kakvu odluku suda predlagatelj traži – u ovom slučaju to je utvrđenje postojanja izvanbračne zajednice – te na kakvu činjeničnom stanju temelji taj zahtjev. U činjeničnom stanju treba dokazati da nijedan od partnera nije bio u braku, da je postojala

trajnije te čvrsta emocionalna i ekonomski povezana zajednica, kako je prethodno navedeno. U konkretnom slučaju predloženo je navesti razdoblje u kojem su izvanbračni drugovi živjeli zajedno, ali i činjenicu da su se nakon prestanka zajedničkog života nastavili redovito vidati. Kao dokaze za postojanje izvanbračne zajednice mogu se priložiti računi, primjerice za komunalne usluge podmirene tijekom zajedničkog stanovanja, predložiti saslušanje svjedoka i sve ostalo što se smatra bitnim da se sudu dokaže postojanje izvanbračne zajednice.

Iako većina propisa izjednačava izvanbračnu zajednicu s bračnom zajednicom, ima i propisa koji ih ne izjednačavaju. Prema Zakonu o porezu na promet nekretnina samo je bračni drug oslobođen plaćanja tog poreza. Također, u skladu s odredbama Pravilnika o porezu na dohodak, osobni odbitak za bračne drugove može se koristiti samo u bračnoj zajednici, a na uzdržavanje izvanbračnoga druga ne može se tražiti porezna olakšica. Nadalje, Obiteljskim zakonom presumira se bračno očinstvo, dok se u izvanbračnoj zajednici očinstvo može utvrditi tek priznanjem ili sudskom odlukom, odnosno ono se ne presumira. Slijedom toga, problematika izvanbračne zajednice najviše je vidljiva u činjenici da, kako bi se ostvarilo određeno pravo iz izvanbračne zajednice, potrebno je prethodno dokazati njezino postojanje na način propisan Obiteljskim zakonom, a o čemu u svakome pojedinom slučaju odlučuje sud uzimajući u obzir okolnosti slučaja.

Izvor: pixabay.com

Postupak ishodađenja osobne iskaznice za državljane trećih država

IVANA KUCELJ

Osobna iskaznica javna je isprava kojom dokazujemo svoj identitet, državljanstvo, spol, datum rođenja i prebivalište. U Republici Hrvatskoj osobna iskaznica za strance, odnosno kako ju Zakon o strancima naziva – dozvola boravka, izdaje se državljanima treće države na odobrenome privremenom ili stalnom boravku. Pravnoj klinici obratila se stranka, državljanin jedne bliskoistočne države, koja je nakon dolaska u Republiku Hrvatsku smještena u prihvatni centar te joj je odbijen zahtjev za međunarodnu zaštitu. Međutim, kako se stranka u međuvremenu oženila Hrvaticom, odobren joj je privremeni boravak sa svrhom spajanja obitelji. Stranka mora podmiriti troškove boravka provedenog u prihvatnom centru i zanima ju kako može ishoditi osobnu iskaznicu jer joj je potrebna da bi se mogla zaposliti.

Prema Zakonu o strancima osobna iskaznica za strance, odnosno dozvola boravka isprava je koju državljaninu treće zemlje na odobrenome privremenom ili stalnom boravku izdaje Ministarstvo unutarnjih poslova preko nadležne policijske uprave, odnosno policijske posta-

je, a koja mu omogućuje ulazak i boravak u Republici Hrvatskoj u skladu s navedenom svrhom. Zahtjev za izdavanje dozvole boravka podnosi se u roku od osam dana od dana odobrenja stalnoga odnosno privremenoga boravka. Državljaninu kojem je odobren privremeni boravak dozvola boravka izdaje se na rok na koji mu je odobren privremeni boravak, dok se državljaninu kojem je odobren stalni boravak izdaje na pet godina. U slučaju kada je državljaninu treće države stalni boravak odobren na temelju azila ili supsidijarne zaštite, u dozvolu boravka unijet će se posebna napomena da je međunarodnu zaštitu odobrila Republika Hrvatska, s datumom odobrenja.

Pravilnik o statusu i radu stranaca u Republici Hrvatskoj propisuje da obrazac zahtjeva za izdavanje osobne iskaznice za stranca (Obrazac 4a) podnosi stranac u nadležnoj policijskoj upravi (ili policijskoj postaji), koja podnositelju zahtjeva izdaje potvrdu o podnesenom zahtjevu. Navedena potvrda vrijedi 30 dana od dana podnošenja zahtjeva, a stranac ju je pri uručanju osobne iskaznice za stranca dužan vratiti policijskoj upravi (odnosno policijskoj postaji) koja ju je izdala.

U današnje vrijeme osobne iskaznice elektroničke su javne isprave te se u skladu s time i državljanima

treće države izdaju posebne biometrijske dozvole boravka. Kako je navedeno na službenoj stranici Ministarstva unutarnjih poslova, za izdavanje biometrijske dozvole boravka prilaže se fotografija veličine 30 x 35 mm te je potrebno dati na uvid valjanu putnu odnosno drugu ispravu o identitetu kako bi službena osoba koja zaprima zahtjev za izdavanje dozvole boravka mogla utvrditi identitet osobe koja podnosi zahtjev.

Obrazac dozvole boravka sadržava elektronički nosač podataka (RFID čip) na koji se pohranjuju biometrijski podatci državljanina treće zemlje kao što su otisci prstiju i njegova fotografija. Zakonom o strancima propisano je da će se državljaninu treće zemlje koji odbije dati navedene biometrijske podatke odbiti izdavanje dozvole boravka, ali on može protiv te odluke izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostave odluke, o kojoj odlučuje povjerenstvo. Cijena biometrijske dozvole boravka iznosi 240 kuna i uplaćuje se u korist državnog proračuna. Osim toga, državljani trećih zemalja na privremenom boravku dužni su platiti i upravnu pristojbu od 70 kuna.

Također, Zakonom o strancima propisano je i kada je dozvolu boravka potrebno zamijeniti odnosno vratiti te što državljanin treće države treba učiniti kada je izgubi. Državljanin treće države dužan je podnijeti zahtjev za zamjenu dozvole boravka u

roku od osam dana od nastupanja sljedećih okolnosti: promjene podataka, oštećenja ili dotrajalosti dozvole boravka tako da ona više ne služi svrsi, kada fotografija na dozvoli boravka više ne odgovara izgledu osobe te protekom njezina roka. Dozvolu boravka dužan je vratiti onaj državljanin treće zemlje koji se iseljava, kojemu je prestao boravak, odnosno koji je stekao hrvatsko državljanstvo. On je također dužan bez odgode prijaviti gubitak, nestanak ili krađu dozvole boravka policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji prema mjestu događaja ili saznanja, o čemu se izdaje potvrda, a ako dozvolu boravka izgubi ili na drugi način ostane bez nje u inozemstvu, dužan je to bez odgode prijaviti najbližoj diplomatskoj misiji, odnosno konzularnom uredu Republike Hrvatske.

Zaključno, državljanin treće države dužan je nositi i na zahtjev službene osobe dati na uvid valjanu dozvolu boravka odnosno drugu javnu ispravu koja sadržava fotografiju, ne smije dati drugomu da se njome služi, ne smije se služiti nevaljanom dozvolom boravka (ili kojom drugom ispravom) odnosno tuđom dozvolom kao svojom. Važno je istaknuti i da radi učinkovite kontrole nadležna policijska uprava odnosno policijska postaja vodi zbirke podataka o osobnim iskaznicama za strance kao i o njihovu poništaju. Zbirke se vode u informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova i čuvaju se trajno.

Izvor: freepik.com

Nedozvoljena uporaba osobnih podataka u sklapanju lažnih ugovora s teleoperatorima

LAURA BEK

Prema Kaznenom zakonu nedozvoljena uporaba osobnih podataka kazneno je djelo koje čini osoba koja protivno uvjetima određenima u zakonu prikuplja, obrađuje ili rabi osobne podatke fizičkih osoba, a za koje je propisana kazna zatvora do jedne godine. Pravnoj klinici obratila se stranka koja je primila prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave za neisplatu duga od teleoperatora. Tvrdi da ona ugovor s teleoperatorom nije sklopila, odnosno da se netko drugi koristio njezinim podacima te da dug nije njezin. Cijeli slučaj stranka je prijavila i policiji. Stranku je zanimalo na koji način može dokazati da dug nije njezin i da se druga osoba koristi njezinim podacima.

U takvu slučaju nužno je odmah reagirati i obavijestiti policiju, odnosno podnijeti kaznenu prijavu, čak i ako je počinitelj nepoznat. Oštećenik koji je podnio kaznenu prijavu može kontaktirati s polici-

jom radi obavijesti o poduzetim radnjama u svezi s njegovom kaznenom prijavom te je li podnesena nadležnom državnom odvjetniku koji može naložiti provođenje posebnih dokaznih radnji kako bi se počinitelj pronašao. Osim što će time dokazati da dug nije njegov, ako sud u kaznenom postupku utvrdi počinitelja, odnosno osobu koja je ukrala identitet, oštećenik može tražiti naknadu štete od počinitelja u adhezijskom postupku podnošenjem imovinskopravnog zahtjeva ili u posebnom postupku koji pokreće protiv počinitelja. Adhezijski postupak postupak je pridružen drugom, glavnom postupku. U tom slučaju to će biti postupak kojim se u okviru glavnoga kaznenog postupka odlučuje i o imovinskopravnom zahtjevu za naknadu štete nastale izvršenjem kaznenoga djela.

Osim podnošenja kaznene prijave, o sklapanju lažnog ugovora potrebno je obavijestiti i teleopera-

Izvor: freepik.com

Izvor: pixabay.com

tora s kojim je ugovor sklopljen. Oštećeniku je u interesu i zaustavljanje slanja računa teleoperatora te sprječavanje moguće ovrhe. S tom svrhom potrebno je podnijeti prigovor teleoperatoru u kojem se navodi da je došlo do krađe osobnih podataka i zahtijevati otpis računa. Prigovoru je potrebno priložiti i presliku kaznene prijave. U općim uvjetima poslovanja teleoperatora stoji da je rok za podnošenje prigovora na iznos računa 30 dana od dana dospijeća računa za pružene usluge.

Oštećenik ima i mogućnost obraćanja Hrvatskoj regulatornoj agenciji za mrežne djelatnosti (HAKOM) koja se bavi rješavanjem sporova između operatora i korisnika elektroničkih komunikacijskih usluga na temelju pisanog zahtjeva za rješavanje spora i pripadajuće dokumentacije. No, prije podnošenja zahtjeva HAKOM-u korisnik elektroničkih usluga mora ispoštovati određenu proceduru. U prvoj fazi podnosi se pisani prigovor s jasno opisanim razlogom prigovora nadležnoj službi svog operatora u roku od 30 dana od dana dospijeća računa, 30 dana od dana pružanja usluge, 15 dana od saznanja za radnju ili propust operatora javnih komunikacijskih usluga, a najkasnije u roku od 30 dana od dana povrede odredaba pretplatničkog ugovora. U slučaju da korisnik nije zadovoljan rješenjem prigovora u prvostupanjskom postupku, moguće je postupiti po uputi operatora i uložiti reklamaciju Povjerenstvu za reklamacije svog operatora 30 dana od dana dostavljanja pisanog odgovora. U slučaju da je Povjerenstvo operatora donijelo neprihvatljivo rješenje, korisnik elektroničkih usluga u roku od 30 dana od zaprimanja odgovora Povjerenstva može podnijeti pisani zahtjev HAKOM-u. Tako se korisnik elektroničkih komunikacijskih usluga može žaliti na visinu računa, kakvoću elektroničkih komunikacijskih usluga i/ili povredu odredbi pretplatničkog ugovora. U postupku rješavanja sporova HAKOM može donijeti odgovarajuću odluku koja je obvezujuća za operatora u kojoj, između ostalog, nalaže operatoru da prestane slati račune. Dakle, korisnik elektroničkih komuni-

kacijskih usluga može podnijeti pisani zahtjev HAKOM-u u navedenim rokovima tek nakon što spor prvo pokuša riješiti sa svojim teleoperatorom.

S obzirom na to da je, osim o nedozvoljenoj uporabi osobnih podataka, riječ i o povredi Zakona o zaštiti osobnih podataka, oštećenik se može obratiti i Agenciji za zaštitu osobnih podataka kako bi se utvrdilo je li pri sklapanju ugovora izvršena nedvojbeno identifikacija podnositelja zahtjeva i stvarnoga korisnika.

Ako je zbog lažno sklopljenog ugovora s teleoperatorom primio prijedlog o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave za neisplatu duga od teleoperatora, oštećenik se može zaštititi na sljedeći način. Na temelju prijedloga o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave javni bilježnik donosi rješenje o ovrsi. Vjerodostojne isprave na temelju kojih se može odrediti ovrha jesu mjenica i ček s protestom i povratnim računima kad je to potrebno za zasnivanje tražbine, javne isprave, izvadak iz poslovnih knjiga, po zakonu ovjerovljena privatna isprava, isprava koja se po posebnim propisima smatra javnom ispravom, a u koju se ubraja i račun. Na rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave oštećenik može podnijeti prigovor u roku od osam dana od dostave rješenja. Prigovor je pravni lijek protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave koji se podnosi javnom bilježniku koji je izdao rješenje o ovrsi. Ovršenik je dužan odrediti pobija li rješenje u cijelosti, u dijelu u kojem je određena ovrha ili u dijelu u kojem je ovršeniku naloženo da namiri tražbinu i navesti razloge pobijanja. Nakon podnošenja prigovora javni bilježnik prosljeđuje spis nadležnom sudu radi donošenja odluke.

Različiti su načini na koje je počinitelj mogao doći do oštećenikovih podataka, stoga je ključno biti oprezan pri raspolaganju vlastitim osobnim podacima. Preporučuje se ne dijeliti osobne podatke na društvenim mrežama ili nekome drugom lako dostupnome mjestu, zaštita osobnih podataka od neovlaštenog pristupa jakim šiframa i oprez pri odgovaranju na sumnjive *mailove* u kojima se traži određena količina osobnih podataka. Vodite brigu o tome komu dajete svoje osobne podatke i zaštitite se od njihove zloupotrebe!

Izvor: unsplash.com

Izmjena izrečene mjere smještaja djeteta u domu

DOROTEJA ŠTURM

Prisilno odvajanje djece od roditelja stresan je događaj kako za dijete, tako i za roditelja. Iznimno je važno da ono bude provedeno samo u slučaju opravdanih okolnosti. Pravnoj se klinici obratila stranka čija je unuka zbog neadekvatne skrbi smještena u dom za nezbrinutu djecu. Ukazujući na promjene obiteljskih okolnosti, stranka je željela češće viđati unuku i po mogućnosti vratiti ju kući.

Jedna od mjera za zaštitu djeteta u nadležnosti sudova je upravo ona izrečena strankinoj kćeri, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi. Sud može navedenu mjeru odrediti u izvanparničnom postupku ako na temelju obiteljske procjene centra za socijalnu skrb zaključi da djetetu ostankom ili povratkom u obitelji prijeti opasnost za život, zdravlje i razvoj. Sud također ima slobodu određivanja ove mjere ako se nisu dogodile planirane promjene u obitelji iz prethodno određenih mjera za zaštitu djeteta, ako je takvih bilo. Upravo odsutnost promjena do kojih je trebalo doći na temelju

prethodno određenih mjera za zaštitu djeteta te loše zdravstveno stanja majke djeteta, koja nije u stanju pružiti adekvatnu roditeljsku skrb, bili su razlozi izricanja mjere u ovome slučaju.

Rješenje o oduzimanju prava na stanovanje s djetetom i povjeravanju svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi donosi sud mjesno nadležan za dijete na prijedlog djeteta, roditelja ili centra za socijalnu skrb. Potrebno je naglasiti kako su osobe ovlaštene za podnošenje zahtjeva za produljenje, ukinuće ili izmjenu sudske odluke samo one kojima je ta mjera izrečena. U predmetu Pravne klinike stranka koja je kao baka djeteta zbog promijenjenih obiteljskih okolnosti željela podnijeti zahtjev za izmjenu izrečene mjere, nije za to bila ovlaštena budući da je mjera izrečena majci djeteta, odnosno kćeri stranke.

Izrečena mjera određuje se u trajanju do godine dana, a moguće je i produljenje mjere za najviše još jednu godinu, do čega je došlo i u ovom predmetu. Županijski sud u Zagrebu je u odluci (Odluka Gž Ob 1335/2019-2, od 17. prosinca 2019.) naveo kako,

Izvor: pixabay.com

Izvor: freepik.com

unutar navedenog roka, roditelj kojem je izrečena mjera ima mogućnost poboljšati svoje roditeljske kapacitete te stvoriti sigurnu i stabilnu životnu sredinu u kojoj će djetetu moći pružiti uvjete za pravilan razvoj i povratak u obitelj. U navedenom slučaju ti zahtjevi nisu bili ispunjeni, odnosno nije došlo do potrebnih promjena unutar obitelji. Iz tog razloga, sud je produljio trajanje mjere.

Kako se odnosi i okolnosti unutar same obitelji mijenjaju, tako je moguća i izmjena rješenja. Kako je ranije navedeno, stranka je s obzirom na promjenu obiteljskih okolnosti željela češće viđati unuku koja je zbog neadekvatne skrbi i nasilja u obitelji bila smještena u domu. Stranka je tvrdila da je do promjene okolnosti došlo smrću nasilnog člana obitelji čime je nastala mogućnost da ponovno živi zajedno s unukom.

Međutim, nije svaka promjena okolnosti dostatna za izmjenu izrečene mjere. Važno je napomenuti kako te okolnosti moraju biti opravdane. Županijski je sud u Zagrebu u presudi (Odluka Gž Ob 1284/2019-2, od 29. studenog 2019.) istaknuo kako su za izmjenu rješenja potrebne zadovoljavajuće promjene i u ponašanju roditelja i u pogledu materijalnih i stambenih uvjeta. U navedenom slučaju problem nije predstavljao samo nasilan član obitelji, dijete je odrastalo u općenito disfunkcionalnoj obitelji bez adekvatne roditeljske skrbi. U postupku u kojemu je doneseno rješenje o izricanju mjere utvrđeno je kako je dijete odrastalo u proširenoj obitelji s obilježjima neliječenih psihičkih bolesti, podacima o alkoholizmu i obiteljskom nasilju. Sama činjenica da je prestala opasnost u obliku fizičkog nasilja ne mora značiti

da su time stvoreni zadovoljavajući uvjeti za daljnji život i razvoj djeteta. Ukoliko dijete nije izloženo fizičkom nasilju, utoliko može biti izloženo psihičkom nasilju, može živjeti u neadekvatnim uvjetima bez odgovarajuće skrbi i slično. Potrebno je uvidjeti motiviranost roditelja za poboljšanjem trenutne situacije, volju za boljem pristupu roditeljskim obvezama te suradnju s nadležnim institucijama kako bi se naposljetku stvorili prihvatljivi i sigurni uvjeti za život djeteta. Vodeći se najboljim interesom djeteta, uz materijalne i stambene uvjete, potrebno je uzeti u obzir i emocionalnu vezu obitelji i djeteta. Između stranke i djeteta emocionalna veza nije bila razvijena što je bilo vidljivo u nekoliko situacija, ali posebno u djetetovu uznemirenom stanju nakon susreta sa strankom te će to biti još jedna od okolnosti koje će sud uzeti u obzir prilikom donošenja rješenja o izmjeni mjere.

Pogrešno je misliti kako se mjere za zaštitu prava i dobiti izriču kako bi se roditelje kaznilo zbog lošeg izvršavanja roditeljskih dužnosti jer je njihov primarni cilj zaštita djeteta. U slučaju opasnosti za život, zdravlje ili dobrobit djeteta potrebno je što prije reagirati kako bi se spriječile neželjene posljedice, ali je važno i paziti na mogućnost izmjenе sudskih odluka kako bi se dijete vratilo u obiteljsku zajednicu odmah po prestanku relevantnih okolnosti. Želja za promjenom životnih okolnosti i obrasca ponašanja roditelja koji su doveli do izricanja mjere prvi su koraci vraćanja djeteta u obiteljski dom. Međutim, valja imati na umu kako izmjena okolnosti ne povlači nužno i izmjenu sudskog rješenja jer se nadležna tijela u prvom redu moraju uvjeriti da je životna sredina pogodna za daljnji život i razvoj djeteta kako ne bi došlo do odluka koje bi proizvele neželjene posljedice.

Izvor: pixabay.com

Prijenos sredstava na zaštićeni račun

TONI OREST DRAŠKOVIĆ

Ovršni postupak je prisilnog ostvarenja tražbine na predmetu ovrhe. Između ostalog, predmetom ovrhe mogu biti i novčana sredstva (npr. plaća, otpremnina, jubilarna nagrada, dobitak u igrama na sreću i slično), a u tom se slučaju ovrha provodi na svim računima i oročenim novčanim sredstvima u svim bankama u kojima ih ovršenik ima. No, podliježu li baš sva novčana sredstva ovrsi i, ako ne, kako se ostvaruje njihova zaštita?

Pravnoj klinici obratila se stranka s dugovanjima prema bankama radi čije su naplate podneseni prijedlozi za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. S odmakom od jedne godine FINA je izdala potvrdu o nemogućnosti izvršenja osnova za plaćanje zbog nedostatka sredstava na bankovnim računima stranke. Budući da je stranci u dogledno vrijeme trebala biti uplaćena jedna vrsta neredovitog primitka, postavila je pitanje podliježe li taj primitak ovrsi. U vezi s tim pitanjem relevantan je propis Ovršni zakon koji razlikuje izuzeće od ovrhe i ograničenje ovrhe, a razlika je što se na predme-

tima koji su izuzeti ovrha uopće ne može provesti, dok se kod predmeta na kojima je ovrha ograničena ona može provesti, ali u ograničenom opsegu.

Ovršni zakon precizno nabroja vrste novčanih sredstava izuzetih od ovrhe, dok su ograničenja ovrhe propisana za više vrsta novčanih sredstava. U tom je slučaju određen iznos tih primanja izuzet od ovrhe. Tako su, primjerice, otpremnina, jubilarna nagrada, regres, božićnica, naknada za odvojeni život od obitelji zakonski dopušteni predmeti ovrhe te se na njima može provesti ovrha u cijelosti jer ne pripadaju nijednoj kategoriji novčanih sredstava koja su podvrgnuta ograničenjima pri ovrsi. Slijedom toga, otpremnina, jubilarna nagrada i regres ne mogu se uplatiti na zaštićeni račun.

Postavlja se pitanje na koji se način nabrojena sredstva štite od ovrhe? Kako izbjeći situaciju u kojoj će ona biti ovršena zajedno s ostatkom sredstava na računu u banci? To će biti moguće otvaranjem zaštićenog računa, odnosno računa na koji se isklju-

Izvor: freepik.com

čivo uplaćuju novčana sredstva izuzeta od ovrhe ili na kojima je ovrha podvrgnuta ograničenjima. Ako se ovršeniku uplaćuju primanja i naknade koje su izuzete ili na kojima je ovrha podvrgnuta ograničenjima, on je dužan o tome obavijestiti FINA-u. Ako se takva primanja i naknade uplaćuju ovršeniku preko banke, banka je dužna po nalogu FINA-e ovršeniku otvoriti poseban račun o čemu će FINA obavijestiti uplatitelje tih sredstava koji su dužni izvršiti uplate na taj račun. Banka ne naplaćuje naknadu za otvaranje, vođenje i zatvaranje posebnog računa.

Sredstva izuzeta od ovrhe:

- 1. primanja po osnovi zakonskog uzdržavanja, naknade štete nastale zbog narušenja zdravlja ili smanjenja odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davatelja uzdržavanja*
- 2. primanja po osnovi naknade zbog tjelesnog oštećenja prema propisima o invalidskom osiguranju*
- 3. primanja po osnovi socijalne skrbi*
- 4. primanja po osnovi privremene nezaposlenosti*
- 5. primanja po osnovi doplatka za djecu, osim ako posebnim propisom nije drukčije određeno*
- 6. primanja po osnovi stipendije i pomoći učenicima i studentima*
- 7. naknada za rad osuđenika, osim za tražbine po osnovi zakonskog uzdržavanja te za tražbine naknade štete prouzročene kaznenim djelom osuđenika*
- 8. primanja po osnovi odličja i priznanja*
- 9. roditeljske i roditeljske novčane potpore, osim ako posebnim propisom nije drukčije određeno*
- 10. utvrđeni iznosi za uzdržavanje djeteta uplaćeni na poseban račun kod banke*
- 11. naknada troškova za službeno putovanje i naknada troškova prijevoza na posao i s posla do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada*
- 12. dar za djecu do 15. godine života i potpore za novorođenčce do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primicima po osnovi od nesamostalnog rada*
- 13. naknada za saniranje posljedica štete od katastrofe i elementarnih nepogoda*
- 14. potpore zbog invalidnosti radnika i neprekidnog bolovanja radnika duljeg od 90 dana, potpore za slučaj smrti radnika i smrti člana uže obitelji radnika, do propisanih iznosa do kojih se ne smatraju oporezivim primitcima po osnovi od nesamostalnog rada*
- 15. ostala primanja izuzeta od ovrhe po posebnim propisima.*

Sredstva na kojima je provođenje ovrhe ograničeno:

- 1. plaća i razne naknade iz radnog odnosa, odnosno mirovina*
- 2. novčana primanja invalida po osnovi naknade štete za tjelesno oštećenje i doplatak za tuđu pomoć i njegu*
- 3. primanja po osnovi ugovora o doživotnom uzdržavanju i doživotnoj renti te primanja po osnovi ugovora o osiguranju života i*
- 4. primanja koja imaju karakter jedinoga stalnog novčanog primanja.*

Postupak u prigovoru na rad službenika hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje

DORA DABAC

Pritužbe na rad službenika Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: HZZO) mogu imati različite posljedice ovisno o tome kakva je radnja službenika povod podnošenju pritužbe. Što ako se prema osiguraniku, recimo, ponio neljubazno ili neprofesionalno, a što ako je obavljajući svoj posao napravio grešku koja na neki način utječe i na druga osiguranikova prava?

Nažalost, pritužbe na neljubaznost i nepristupačnost državnih službenika nisu rijetkost. Stranke se Pravnoj klinici nerijetko znaju požaliti da se prema njima postupa nezainteresirano ili čak odrješito, da ih se ne sluša dovoljno ili da im nisu na adekvatan način objašnjena prava koja imaju ili kako ih ostva-

riti. No, imaju li službenici zaista obvezu ponašati se na određen način i što osiguranik može učiniti po tom pitanju?

Prema Etičkom kodeksu radnika Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: Kodeks), službenici HZZO-a imaju niz načela i pravila dobrog ponašanja kojih su obvezni pridržavati se pri radu s osiguranicima. Primjerice, Kodeksom je propisano načelo temeljenja odnosa na uljudnosti, pristojnosti i ljubaznosti, a također treba istaknuti i obvezu poštivanja načela jednakosti te uvažavanje individualnih razlika osiguranika s obzirom na spol, dob, rasu, nacionalnost, socijalno-ekonomski status i slično. Nadalje, odnos službenika prema

Ivor: pixabay.com

osiguranicima mora biti stručan i profesionalan te ga ne smije ugroziti nikakav drugi interes, a također je zabranjeno i povlašćivanje na bilo kojoj osnovi. Kodeksom je propisana obveza ravnatelja HZZO-a za imenovanjem povjerenika za etiku u regionalnim uredima i područnim službama HZZO-a koji je ovlašten za prikupljanje i rješavanje pritužbi vezanih za povredu Kodeksa. Postojanje povjerenika za etiku omogućava nadzor nad radom službenika HZZO-a, a osiguranici mogu povjereniku podnijeti pritužbe na rad službenika u slučaju da je određeni službenik prema njima bio neljubazan, nije im dao potrebne informacije ili je pak prema njima postupao diskriminirajuće s obzirom na ranije navedene karakteristike. Dakle, način na koji se službenici HZZO-a trebaju odnositi prema osiguranicima je reguliran i svako neljubazno ponašanje u radu zapravo nije dopušteno, iako građani s tom činjenicom često nisu upoznati.

No, što ako se ne radi samo o neuljudnom ili neprofesionalnom odnosu službenika prema osiguraniku, nego o greški koju je službenik učinio obavljajući svoj posao, a zbog koje je za osiguranika nastala šteta? Ljudske se greške događaju pa stranke često zanima što učiniti kada za njih nastane šteta nekim postupkom službenika. Prema Zakonu o obveznim odnosima, šteta je definirana kao umanjene nečije imovine odnosno obična šteta, sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti tj. neimovinska šteta. Ostvarivanje prava na naknadu jednog od tih oblika štete ne isključuje ostvarivanje prava i na neki drugi oblik odnosno mogu se međusobno kombinirati. Nadalje, kako bi uopće došlo do odgovornosti za štetu, moraju biti

ispunjene određene pretpostavke, a u slučaju rada službenika to su nezakonit i nepravilan rad službenika, postojanje štete koja je zbog toga za osiguranika nastala, kao i uzročna veza između nezakonitog i nepravilnog rada i nastale štete. Bitno je znati da u tom slučaju, budući da je službenik HZZO-a javni službenik, za štetu koju prouzroči u radu odgovara njegov poslodavac, odnosno HZZO. Nadalje, s obzirom da je HZZO javna ustanova, za štetu prouzročenu osiguraniku odgovara Republika Hrvatska, a pravo na naknadu štete ostvaruje se podnošenjem tužbe u parničnom postupku, prije čega je svakako najbolje posavjetovati se s odvjetnikom.

Mogu li službenici odgovarati i kaznenopravno također je jedno od pitanja s kojima nam se obraćaju stranke u Pravnoj klinici. Kako bi do toga došlo moraju biti ispunjena obilježja nekog od kaznenih djela propisanih Kaznenim zakonom. Na primjer, službenik je počinio kazneno djelo povrede prava iz socijalnog osiguranja ako je drugome uskratio ili ograničio pravo iz zdravstvenog osiguranja te može biti kažnjen kaznom zatvora do jedne godine. Naravno, kako bi uopće bio kažnjen za neko kazneno djelo, službenik mora biti kriv, što znači da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela bio ubrojiv, da je postupao s namjerom ili iz nehaja te da je bio svjestan ili je bio dužan i mogao biti svjestan da je njegovo djelo zabranjeno, a ne postoji nijedan ispričavajući razlog. Takve su situacije iznimne jer u većini slučajeva s kojima se u Pravnoj klinici susrećemo, obilježja niti jednog kaznenog djela ne budu ispunjena te se najčešće radi upravo o građanskopravnoj odgovornosti za štetu, ali (u iznimnim slučajevima) ne treba isključiti ni tu mogućnost. U tom slučaju slijedi kazneni postupak

Izvor: pixabay.com

Zakonska regulacija prekovremenih sati

JELENA MAKOPEK PUŠEC

Radno vrijeme u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o radu i to je vrijeme u kojem je radnik dužan obavljati poslove prema uputama poslodavca. Puno radno vrijeme radnika ne može biti duže od 40 sati tjedno. Nepuno radno vrijeme radnika svako je radno vrijeme koje je kraće od punoga. Ako je radnik dužan raditi duže od punoga odnosno nepunoga radnog vremena, riječ je o prekovremenom radu, što je dopušteno u slučaju više sile, izvanrednog povećanja opsega poslova i u drugim slučajevima prijekne potrebe i na temelju pisanog zahtjeva poslodavca. Ako radnik radi prekovremeno, ukupno trajanje rada ne smije biti duže od 50 sati tjedno. To za pojedinog radnika znači da ne smije trajati duže od 180 sati mjesečno, osim ako nije ugovoreno kolektivnim ugovorom, a u tom slučaju ne smije trajati duže od 250 sati mjesečno. Ako bi prekovremeni rad trajao duže od toga, poslodavca se može kazniti za prekršaj novčanom kaznom od 61.000 do 100.000 kuna.

U Pravnoj klinici zatražena je pravna informacija o zakonskoj regulaciji prekovremenog rada u poslovima privatne zaštite, pri čemu je navedeno da je ugovorom o radu određeno puno radno vrijeme, odnosno 160 sati mjesečno, ali je posao obuhvaćao noćne smjene od više od 12 sati. Za poslove privatne zaštite radno vrijeme malo je drukčije regulirano – radno vrijeme može trajati duže od osam sati u razdoblju od 24 sata, ali ne duže od 12 sati, i to samo u slučaju kada je poslove privatne zaštite nužno obavljati u neprekidnom trajanju. U tom

slučaju poslodavac je pri organizaciji noćnog rada i rada u smjenama dužan zaposlenicima osigurati dnevni odmor od najmanje 12 sati neprekidno. Dakle, prema Zakonu o radu u navedenom slučaju nije smjelo raditi duže od 12 sati dnevno, a također je povrijeđeno i pravo na propisani odmor. Poslodavac mora voditi brigu o pravu radnika na propisane odmire pri određivanju prekovremenog rada i organiziranja radnog vremena jer bi u slučaju naloženoga prekovremenog rada bez poštivanja tih prava poslodavac bio u prekršaju. Zakon također određuje da u slučaju prekovremenih sati radnik ima pravo na povećanu plaću, i to neovisno o tome je li takav rad evidentiran u platnoj listi.

Problem se javlja i kad poslodavac ne želi isplatiti plaću za prekovremene sate pa u toj situaciji radnik može svoje pravo ostvariti preko suda. Međutim, korisno je znati da ako poslodavac ne vodi evidenciju o prekovremenim satima, može ju samostalno voditi radnik. Također, u slučaju spora o radnom vremenu, ako poslodavac ne vodi evidenciju na propisan način, teret je dokazivanja radnog vremena na poslodavcu, što znači da će sam poslodavac morati na sudu dokazati istinitost svojih tvrdnji. No, ako su prekovremeni sati obračunati i navedeni u platnoj listi, a nisu isplaćeni, tada će sama platna lista biti ovršna isprava, što znači da se poslodavca može ovršiti preko FINA-e. Tek ako prekovremeni sati nisu obračunati i navedeni u platnoj listi, povećana se plaća za prekovremene sate mora zatražiti na sudu.

Unatoč postojanju precizne zakonske regulacije o prekovremenom radu, u praksi je situacija posve drukčija. Često se susrećemo s problemima radnika oko neisplate plaće kao i nepoštivanja drugih prava od poslodavaca u vezi s prekovremenim satima, a najčešće njihovim predugim trajanjem. U većini slučajeva radnici takve povrede od poslodavaca nažalost trpe – najčešće zato što nisu upoznati sa svojim pravima ili su upoznati, ali se ne usude upuštati u sudski postupak koji je za pojedinca iscrpljujuć i predugo traje.

Suradnja Pravne klinike s partnerskim organizacijama

LUKA ŠVIĆ, MATEA OSMAKČIĆ, STJEPAN VEČERA

Budi aktivna. Budi emancipiran.

Pružanje besplatne pravne pomoći socijalno ugroženim osobama temeljna je zajednička nit koja veže Grupu za prava djece i obiteljsko uzdržavanje i udrugu B.a.B.e., čija suradnja traje od samih početaka Pravne klinike. Poseban naglasak u suradnji stavljen je na pravna područja u kojima se djelatnosti Obiteljske grupe i udruge preklapaju, a to su prava koja potječu iz obiteljskih odnosa kao i prekršaji te kaznena djela protiv obitelji. Želja i cilj sporazuma o suradnji bila je izravnim sudjelovanjem kliničara u zaprimanju i rješavanju konkretnih predmeta poticati stjecanje neposredna iskustva u komunikaciji sa strankama, razvijati praktične vještine i primjenu pravnih pravila u praksi.

Glavni oblik suradnje Grupe za prava djece i obiteljsko uzdržavanje ostvaruje se volontiranjem kliničara u pravnom savjetovaštu koje se održava u prostorijama udruge. Pravne savjete svojim strankama udruga B.a.B.e. pruža provođenjem osobnih sastanaka ili putem telefonskih razgovora. Kao najveću prednost prisustvovanja sastancima kliničari redovito navode mogućnost iskustvenog učenja o pristupu strankama i razgovoru o njihovim problemima. Svaki je predmet drukčiji, i iz pravne perspektive i iz načina na koji ga stranka prezentira, stoga je nužno pomno pratiti njihova izlaganja i razvijati umijeće postavljanja pravih pitanja. Prepoznavanje bitnih elemenata činjeničnog stanja pojedinog predmeta, komunikacija s često emocionalno

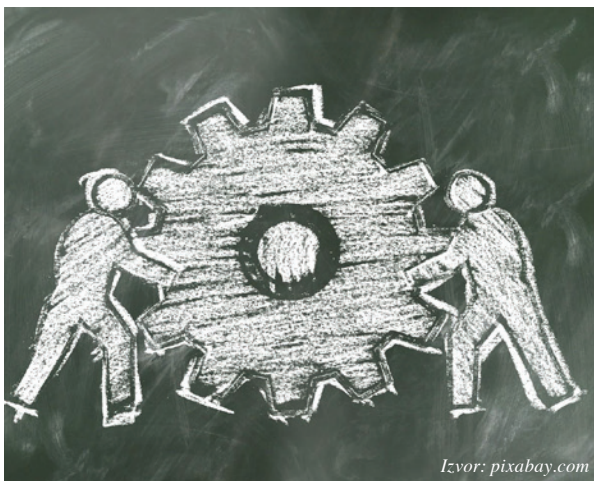
potresenim strankama, razmišljanje izvan okvira jednoga pravnog područja te u konačnici brza i precizna primjena prava neke su od praktičnih vještina koje se volontiranjem stječu iz prve ruke, od iskusnih odvjetnica udruge, a koja su poslije primjenjiva u dežurstvima Pravne klinike. Udruga B.a.B.e. kliničarima omogućuje i svakodnevno volontiranje na telefonskim linijama savjetovašta. Telefonsko dežurstvo slično je dežurstvima u Klinici, a sastoji se od preuzimanja poziva, ispunjavanja formulara s činjeničnim stanjem i osobnim podatcima te naručivanja stranaka za termine savjetovanja s odvjetnicom. Također, u manje zahtjevnim predmetima, studentima se pruža mogućnost samostalnoga kontakta i pružanja pravne pomoći strankama, čemu prethodi provjera pravnih informacija i konzultiranje sa stručnim osobama udruge.

Volontiranje u udruzi B.a.B.e. većina nas pamti upravo po teškim životnim pričama stranaka koje je kao dio sustavnih problema važno osvijestiti. Od neizmjerne je važnosti postojanje savjetovašta takve vrste koje strankama služi kao potpora i pomoć, a studentima kao izvor kvalitetnog iskustva.

Hrvatski pravni centar i UNHCR

Hrvatski pravni centar, kao nezamjenjiv čimbenik u nevladinu sektoru kojem je primarna uloga pravno zagovaranje zaštite ljudskih prava i podizanja svijesti o političkoj odgovornosti svih subjekata političkog života, također je ključan sudionik u početnoj edukaciji kliničara, posebice onih iz Grupe za pomoć tražiteljima azila i strancima. Pravnice Hrvatskoga pravnog centra na uvodnoj edukaciji predstavljaju sustav pružanja međunarodne zaštite u Republici Hrvatskoj te osnovne pojmove i postupke pružanja azila odnosno supsidijarne zaštite.

Kliničari radom na praktičnim primjerima pod nadzorom djelatnica HPC-a uče o kriterijima koje tražitelji azila moraju ispunjavati kako bi im se on odobrio te izrađuju i dopunjuju novim podatcima obrasce zemalja podrijetla iz kojih tražitelji azila dolaze. Uz pomoć obrazaca zemalja i Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti kliničari pišu procjenu odobravanja azila odnosno supsidijarne zaštite. Kliničari također redovito odlaze u Prihvatilište

Izvor: pixabay.com

Izvor: pixabay.com

za tražitelje azila *Porin* te tako imaju prigodu uz pravnike HPC-a učiti i sudjelovati u pružanju pravne pomoći, a i imati izravan kontakt i mogućnost razgovora s tražiteljima azila. HPC uz prisutnost prevoditelja i nerijetko naših kliničara na takav način redovito pruža pravne savjete.

Projekt građanskih prava Sisak

Projekt građanskih prava Sisak (PGP Sisak) nevladina je, nepolitička, neprofitabilna, humanitarna organizacija registrirana u Sisku 2. prosinca 2003. godine. U okviru suradnje s drugim organizacijama PGP Sisak razvija partnerstva s brojnim organizacijama i institucijama, a jedna je od takvih i suradnja s Pravnom klinikom Pravnog fakulteta u Zagrebu. Cilj je udruge promocija i zaštita ljudskih prava i temeljnih vrijednosti građana, razvoj demokratske političke kulture, razvoj civilnoga društva, borba protiv nejednakog postupanja, borba protiv korupcije, nasilja, siromaštva i socijalne isključenosti, promicanje volonterstva i socijalnih usluga u zajednici, zaštita okoliša i prirode, promicanje cjeloživotnog učenja i izvaninstitucijskog obrazovanja, pružanje humanitarne pomoći i dr. Cilj je suradnje studentima volonterima Pravne klinike omogućiti stjecanje neposredna iskustva o funkcioniranju pravnih instituta u njihovu socijalnom kontekstu, produbljivanje znanja o primjeni pravnih pravila u praksi te stjecanje praktičnih vještina. Osim toga, cilj je suradnje i doprinos sustavu pružanja besplatne pravne pomoći kao i njegovu poboljšanju, što je od izrazite koristi svim kliničarima, uključujući kliničare iz Grupe za zaštitu prava pacijenata.

Već dug niz godina organiziraju se posjeti studenata PGP-u Sisak pri kojima studenti Pravne klinike sudjelovanjem u rješavanju konkretnih predmeta stječu vrijedno iskustvo i znanje te prigodu da iz prve ruke uvide kako izgleda posao stručnjaka pri pružanju pravne pomoći. Na svakom susretu prisutan je odvjetnik koji obavlja svoj posao pružanja pravne pomoći strankama koje su naručene taj

dan. Studentima je dopušteno prisustvovanje radu sa strankama, pri čemu pažljivo slušaju o čemu je riječ kako bi o tome mogli naknadno porazgovarati s odvjetnikom. Na razgovoru sa strankom odvjetnik naglašava studentima koje su ključne okolnosti kako bi studenti bili što bolje upoznati s konkretnim predmetom. Nakon što stranka obavi razgovor i napusti prostorije, odvjetnik pristupa studentima s pitanjima o predmetu. Studenti odgovaraju na pitanja, raspravljaju o predmetu i analiziraju relevantne zakonske odredbe. Nakon toga dolazi nova stranka i postupak se ponavlja sve do kraja radnoga dana. Studenti na taj način usvajaju nova znanja i iskustva koja će potom iskoristiti pri pružanju besplatne pravne pomoći u Pravnoj klinici. Stečeno iskustvo i znanje ostat će trajno pohranjeni i koristit će studentima jednoga dana kada budu radili u praksi.

Dugogodišnja suradnja Pravne klinike i PGP-a Sisak održava se na obostrano zadovoljstvo, a vjerujemo da će trajati još mnogo godina. Svaka suradnja s takvim organizacijama doprinosi podizanju svijesti o mogućnosti pružanja pravne pomoći kao i razvoju svijesti studenata o vrijednosti i važnosti rada u javnom interesu. PGP Sisak vrijedan je subjekt u društvenoj zajednici koji štiti ljudska prava i dostojanstvo čovjeka, a budući da Pravna klinika svoj rad temelji na istim načelima, očigledno je da takav oblik suradnje treba održavati i dalje.

Izvor: pixabay.com

WILEM C. VIS

Moot International Commercial Arbitration Court natjecanje

ISABEL VIDONI

Pravna klinika samo je jedan od tri oblika praktičnih vježbi koje studenti Pravnog fakulteta moraju odabrati na svojoj petoj godini studija. Iako su studenti dužni odabrati samo jedan od tri ponuđena oblika praktičnih vježbi – pravnu kliniku, stažiranje u odvjetničkom uredu ili simulirana suđenja (moot courts), neki studenti se odluče uključiti u dva ili više oblika. Pitali smo Lovru Moharića, bivšeg studenta kliničara, ali ujedno i sudionika na Willem C. Vis Moot International Commercial Arbitration Court natjecanju, da nam prepriča svoje iskustvo.

„Willem C. Vis Moot International Commercial Arbitration Court je natjecanje u međunarodnoj trgovačkoj arbitraži u kojem prisustvuju timovi iz cijeloga svijeta. Predmet natjecanja je fiktivni spor koji uvijek proizlazi iz ugovora o međunarodnoj kupoprodaji. Timovima je početkom listopada dan spis s činjeničnim stanjem te četiri pitanja, po dva

iz procesnoga te dva iz materijalnog dijela. Natjecanje iziskuje pripremu u trajanju od šest mjeseci tijekom koje se mora temeljito upoznati sa spisom i svim mogućim izvorima koji bi potencijalno mogli

OPĆENITO O NATJECANJU

Svrha ovog natjecanja jest poticanje proučavanja međunarodnog trgovačkog i arbitražnog prava. Studenti imaju zadatak riješiti zadani problem koji se svake godine objavljuje na internet stranicama organizatora, a činjenice fiktivnog slučaja zadane su tako da odgovaraju stvarnim situacijama iz međunarodne trgovačke arbitraže.

Studenti pravnih fakulteta iz cijelog svijeta problem rješavaju tako da pronalaze najbolju pravnu argumentaciju za obje strane u sporu, i to prvo pismeno, a zatim svoje argumente izlažu i usmeno. Pisani dio natjecanja sastoji se od dvije faze: pisanja podneska za tužitelja i pisanja podneska za tuženika. Oba podneska pišu se na engleskom jeziku. U pismenom dijelu studenti pronalaze argumente za stranke u sporu istražujući literaturu, case-law i detaljno analizirajući zadani problem. Usmeni dio natjecanja odvija se na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Beču (u organizaciji Pace University School of Law iz New Yorka) te u nekoliko obližnjih odvjetničkih ureda.

Na temelju izloženih stavova, predstavljenih argumenata, govorničkih sposobnosti i nastupa, arbitri u prvom dijelu natjecanja, koje se održava među svim sveučilištima, timovima dodjeljuju bodove, a u drugom, finalnom dijelu natjecanja, koje se održava među najbolja 32 sveučilišta, odlučuju o tome koji je tim bio bolji.

Natjecanje se održava od 1993., a timovi s Pravnog fakulteta u Zagrebu sudjeluju od 1995. godine.

biti relevantni. Razlog tomu je to što je svaki mogući izvor zapravo potencijalni argument u memorandumu ili usmenom izlaganju te shodno tome i potencijalna prednost nad protivničkim timom.

Osim što se tih šest mjeseci mnogo radi, Vis Moot sadrži puno sreće, zabave i prijateljstva. „Kolege“ iz tima ubrzo postaju prijatelji, a prijatelji „zajednica“. Utoliko su Vis Moot i Pravna klinika dosta slični, postaješ dio kolektiva koji brine za svoje članove i izvan fakulteta. Stvara se osjećaj pripadnosti pa odlazak u ured ili na dežurstvo nije napor već radost.

Ono što mi se čini najvažnijim za izbor Vis Moota ili Klinike je činjenica da i kod jednog i kod drugog „dobiješ stranku“ – bilo fiktivnu ili onu stvarnu. Neovisno jesu li ispiti, pada li kiša ili je praznik – za njega moraš učiniti sve što možeš. Moraš pročitati svaku konvenciju, zakon, podzakonske akte koji ti

se čine relevantnim da bi ga mogao najefikasnije obraniti odnosno savjetovati. Smatram da je to vjerodostojan prikaz rada koji nas čeka u budućnosti, a stoga i priprema za takav posao.

U svakom slučaju, i jedno i drugo iskustvo pokazali su što mi je ključno nedostajalo – razvoj komunikacijskih vještina (eng. *legal speaking* i *legal writing*). Fakultet kao takav najveći naglasak stavlja na sadržaj i količinu onog što učimo, ali ne i kako to reproduciramo. Naime, veliki dio pravne profesije je čitanje odnosno memoriranje izvora. Međutim, njen jednako bitan segment je i reproduciranje tih naučenih izvora, bilo to pismeno ili usmeno. U jednom i u drugom obliku, dobar pravnik mora biti spreman objasniti svakom laiku određeno pravno pitanje na najjednostavniji i najkraći način. I Vis Moot i Klinika na tome inzistiraju.“

Erasmus kolegij u doba pandemije i potresa

EMA BASIOLI

Izvor: freepik.com

Od akademske godine 2014./2015. Erasmus studenti koji dolaze na razmjenu na Pravni fakultet u Zagreb imaju prigodu upisati kolegij Pravne klinike *Law clinic* u ljetnom i u zimskom semestru. Upisivanjem kolegija mogu iz prve ruke vidjeti rad studenata prava sa strankama i probleme s kojima se susreću hrvatski građani. Na početku svakog semestra, na Danu orijentacije za strane studente Pravna klinika ima predstavljanje te upućuje poziv studentima da upišu kolegij. Studenti koji uspješno završe kolegij stječu 10 ECTS bodova i certifikat o sudjelovanju u Pravnoj klinici, a upravo zbog učenja, humanitarnoga karaktera same Pravne klinike i timskog rada studenata mnogi studenti upisuju kolegij te svakog semestra imamo odaziv 10-ak studenata. Na uvodnom satu u prostorijama Pravne klinike kliničarima budu predstavljene obveze koje je potrebno ispuniti za prolazak kolegija. U ljetnom semestru 9. ožujka 2020. godine održan je uvodni sastanak za strane studente, a tada još nitko nije ni slutio da će doći do pandemije koronavirusa, a zatim i potresa u Zagrebu te da će rad Klinike u

njezinim prostorijama u Žerjavićevoj 6 postati bitno otežan, pa čak i nemoguć na određeno vrijeme. Kako se Pravna klinika prilagodila toj situaciji te koji su dojmovi studenata o *online* nastavi, možete pročitati u nastavku članka.

PRILAGOĐENE OBVEZE I ONLINE NASTAVA

U ljetnom semestru 2020. godine kolegij je upisalo 18 studenata iz 10 zemalja te je većina njih prisustvovala prvom sastanku na kojem su upoznali studente kliničare koji su bili dežurni taj dan, saznali više o svojim obvezama, ali i o radu Pravne klinike. Na sastanku im je detaljno objašnjena struktura skupina i kontrola rada kliničara, vidjeli su sobe za telefone te su svi pokazali entuzijazam za idući tjedan kada su trebali početi svoja redovita dežurstva. Naime, Erasmus studenti moraju prisustvovati na jednom dežurstvu neke od kliničkih skupina te doći na najmanje šest od ukupno osam sastanaka u semestru, brojeći i prvi sat. Pravna klinika podijeljena je u se-

dam skupina koje se bave različitim granama prava te studentski mentori svake od njih moraju održati sastanak, odnosno prezentaciju Erasmus studentima i predstaviti tipičan hipotetski slučaj te skupine. Erasmus studenti tako imaju prigodu upoznati svaku skupinu поближе, saznati o njihovim suradnjama i radu te postaviti pitanja mentorima i zajedno diskutirati o predstavljenom slučaju. Cilj je diskusije hipotetskog slučaja upoznavanje pravnih sustava više zemalja jer svi imaju prigodu reći kako je ta situacija pravno regulirana u njihovim zemljama, a zatim studentski mentori daju rješenje o problemu u našem hrvatskom pravnom sustavu. Svakako je svim stranama zanimljivo upoznati se s raznim aspektima više pravnih sustava te se samim time potiče i kritičko razmišljanje i međunarodni pristup diskusiji. Strani studenti koji upišu kolegij imaju prigodu i pisati za časopis *Pro Bono* te često možete u našim brojevima vidjeti i neke od njihovih članaka.

Prvi sastanak skupine trebali su održati studentski mentori Grupe za zaštitu prava pacijenata, no uslijedila je odluka Vlade Republike Hrvatske o obustavi izvođenja nastave na 14 dana te su studenti, i hrvatski i strani, obaviješteni o maloj stanci i nastavku sastanaka odmah nakon isteka odluke. Kako se odluka produžila, a zbog posljedica potresa prostorije Pravne klinike proglašene kao privremeno neuporabljive, tako je brzo donesena odluka o otvaranju *online* kolegija *Law clinic* u internetskom sustavu Merlin. Većina stranih studenata vratila se svojim domovima te su neki prekinuli potpuno svoj Erasmus, dok su neki odlučili i dalje pohađati upisane predmete na daljinu. Na *online* kolegiju Pravne klinike aktivno je sudjelovalo 14 stranih studenata. Svaki ponedjeljak objavljujani su slučaj, prezentacija i tekst o pojedinoj grupi te je postavljen tjedni forum za diskusiju o slučaju. Bilježene su aktivnosti i odgovori stranih studenata, a pitanja su im postavljali studentski mentori grupe koja je taj tjedan bila na rasporedu. Strani studenti na kraju svakog semestra trebaju predati završni esej o svome iskustvu i dojmovima te u vezi s tim nije bilo nikakvih promjena, osim što su ga predali u sustavu Merlin. Nadalje, tako su sve kliničke aktivnosti i obveze koje su strani studenti trebali ispuniti zamijenjene i ispunjene *online*.

DOJMOVI STUDENATA O ONLINE NASTAVI

U svojim završnim esejima studenti su otkrili da su najčešće izabirali kolegij jer u njihovim zemljama nema pravnih klinika te im se činilo zanimljivim vidjeti kako funkcionira jedna takva organizacija. Mnogi studenti prvotno i nisu upisali kolegij, ali su

se nakon Dana orijentacije predomislili, no navode da nimalo ne žale zbog odluke. Iako su studenti samo jedanput bili u Pravnoj klinici, a ostatak semestra protekao je na daljinu, dojmovi su jako pozitivni te mnogi ističu da su ih upravo tjedni slučajevi i pitanja nagnali da još više istraže svoje pravne sustave. Nadalje, čitajući odgovore ostalih studenata, mnogi su doznali puno i o zakonskoj regulaciji i sudskoj praksi u drugim europskim zemljama. Troje stranih studenata zaključilo je da Austrija i Hrvatska imaju jako slične institute i zakonske okvire te da belgijsko zakonodavstvo također ima sličnosti u mnogim točkama. Svi ističu žaljenje što nije bilo mogućnosti normalnog održavanja nastave zbog sklapanja novih prijateljstava i upoznavanja rada Pravne klinike uživo, no hvale organizaciju i trud oko *online* nastave. Posebno valja istaknuti izjavu ruske studentice koja je toliko ugodno iznenađena radom Klinike i što njezini studenti rade za zajednicu da ima želju osnovati kliniku u Moskvi na svom fakultetu.

Claudia Germán Gómez:

„Osjećala sam da svaki tjedan učimo i raspravljamo o nečemu tako različitom od prethodnog tjedna i da nijedna pravna tema nije manje važna od ostalih.“

Marine Tubiana:

„Željela bih zahvaliti svima koji su odvojili vrijeme kako bi nam prenijeli svoje znanje, naučili nas, natjerali nas da otkrijemo njihov rad i što je Pravna klinika, usprkos ovom periodu koji nije bio najlakši za komunikaciju i motivaciju za rad, ali u konačnici smo svi dali sve od sebe!“

Patryk Zygmunt:

„Unatoč činjenici da se zapravo nismo upoznali, zaključci internetskih sastanaka puno su pridonijeli mojim pravnim saznanjima i svakako ću se koristiti njima u budućnosti!“

Izvor: freepik.com

Maya Bichon:

„Istraživanje slučajeva omogućilo mi je da naučim mnoge stvari koje prije nisam znala – o stranom zakonodavstvu, ali i o vlastitoj zemlji – jer sam morala napraviti puno istraživanja kako bih dobro odgovorila. Mislim da je Pravna klinika sjajna inicijativa te bi trebala biti i na svakome pravnom fakultetu jer je to stvarno konkretan i koristan način upotrebe našeg znanja za pomoć ljudima u potrebi.“

Simone Geljić:

„Prezentacije kliničara pružile su nam dobar i brz uvid u hrvatsko zakonodavstvo. Istraživanje za slučajeve pružilo mi je prigodu da osvježim svoje znanje o nekim pravnim pitanjima i u svojoj zemlji. Iznimno cijenim sve koji sudjeluju u tome dobrovoljnom radu i nadam se da će više zemalja, pa tako i Austrija, uzeti zemlje poput Hrvatske kao primjer da dodaju nešto pozitivno društvu pomažući onima koji sami sebi ne mogu pomoći!“

Ekaterina Sergeeva:

„Unatoč poteškoćama prouzročenima karantenom i učenjem na daljinu, kolegij se pokazao prilično korisnim i informativnim. Zbog toga želim zahvaliti svim organizatorima! Na kraju, želim napomenuti da Pravna klinika nije prestala raditi čak ni u pandemiji i da i dalje prihvaća zahtjeve tražitelja pomoći te takve akcije zaslužuju poštovanje. Bilo mi je veliko zadovoljstvo raditi s ovom skupinom budućih profesionalaca. Osim toga, tijekom rada u takvu formatu donijela sam odluku da želim organizirati nešto slično na svome matičnom sveučilištu. Namjeravam se s prijedlogom

obratiti sjedištu svog fakulteta te sam sigurna da će iskustvo Sveučilišta u Zagrebu postati prekrasan predložak za razvoj sličnog projekta u Moskvi.“

Annika Kankaansivu:

„Ovo mi je definitivno bio najdraži kolegij iako je ove godine bio drukčiji nego inače. Voljela sam rješavati slučajeve i učiti više o Pravnoj klinici i svim grupama. Bilo je također zanimljivo čitati tuđa rješenja za slučajeve. Tužna sam što nisam mogla osobno upoznati i vidjeti rad u Klinici, ali zahvalna sam svima na doprinosu, dobro ste organizirali ovaj internetski kolegij!“

Pravna klinika nastoji privući što više stranih studenata te one koji upišu kolegij *Law clinic* upoznati s kliničkim radom i hrvatskim pravnim sustavom. Nadalje, u teškim i izazovnim okolnostima Pravna klinika brzo se prilagodila i organizirala nastavu za strane studente. Studenti su imali mogućnost redovito ispunjavati svoje tjedne obveze i tako steći 10 ECTS bodova koji su im bili iznimno bitni za uspješan završetak Erasmusa. Međutim, nikako ne smijemo zaboraviti kako je većina studenata u svojim završnim esejima istaknula upravo da žali što nije upoznala više zagrebačkih kolega studenata, vidjela njihov rad uživo i čula više iskustava. Iz svega navedenog možemo zaključiti da je Pravna klinika uspješno izvela *online* kolegij koji može poslužiti kao temelj modernizacije i unaprjeđenja u budućim semestrima. Unatoč tome, ipak se nadamo da će u zimskom semestru 2020./21. Pravna klinika biti spremna otvoriti svoja vrata studentima i strankama te će strani studenti ponovno moći uživati u druženju s hrvatskim kolegama i stjecanju novih iskustava.

Izvor: freepik.com

Statistika rada Pravne klinike u zimskom semestru akademske godine 2019./2020.

DOMAGOJ ZIDAREVIĆ

Broj predmeta koji su pristigli u Pravnu kliniku u zimskom semestru 2019./2020. neznatno se smanjio u odnosu na zimski semestar prethodne godine. Ukupno je primljeno 813 predmeta.

Sveukupni rad Pravne klinike u zimskim semestrima može se iščitati iz sljedeće tablice i grafikona.

U zimskom semestru akademske godine 2019./2020. u radu Pravne klinike sudjelovala su 104 studenta.

Svi predmeti evidentiraju se prema vrsti postupka kojem pripadaju (građanski, upravni ili kazneni). U zimskom semestru akademske godine 2019./2020.

najviše je bilo građanskih predmeta (580), potom upravnih (185) te kaznenih predmeta (48).

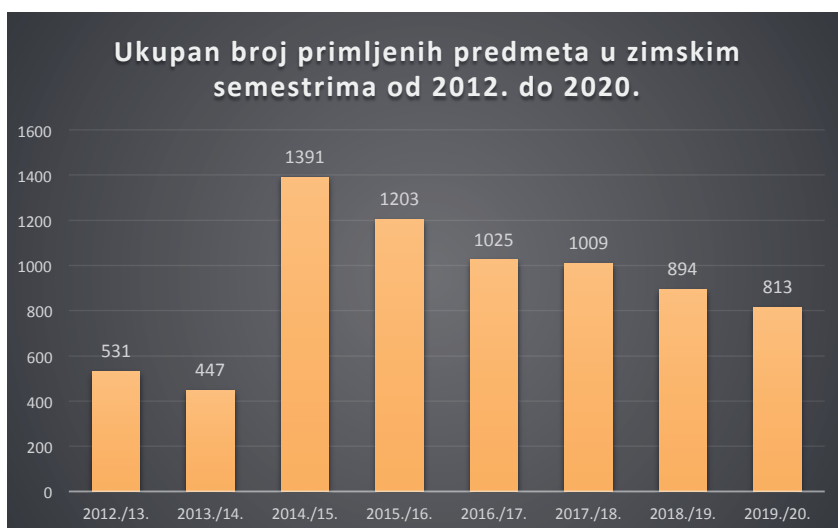
Među građanskim predmetima osjetno prednjače ovršni predmeti, a slijede ih radni (ugovor o radu, otkazni rok), obiteljski (razvod braka, uzdržavanje, skrbništvo) te pitanja vezana uz nasljeđivanje. Pravo na mirovinu, prava osoba s invalidnošću, pravo na besplatnu pravnu pomoć te prava tražitelja azila najzastupljeniji su upiti među upravnim predmetima, dok su najčešći upiti među kaznenim predmetima vezani uz kaznene prijave i prekršajni postupak.

Tablica 1.: Ukupan broj primljenih predmeta u zimskim semestrima u posljednjih osam godina

Predmeti Pravne klinike u zimskom semestru od 2012. do 2020.	Ukupan broj primljenih predmeta							
	2012./13.	2013./14.	2014./15.	2015./16.	2016./17.	2017./18.	2018./19.	2019./20.
Zimski semestar	531	447	1391	1203	1025	1009	894	813

Izvor: Domagoj Zidarević

Grafikon 1.: Ukupan broj primljenih predmeta u zimskim semestrima od 2012. do 2020.

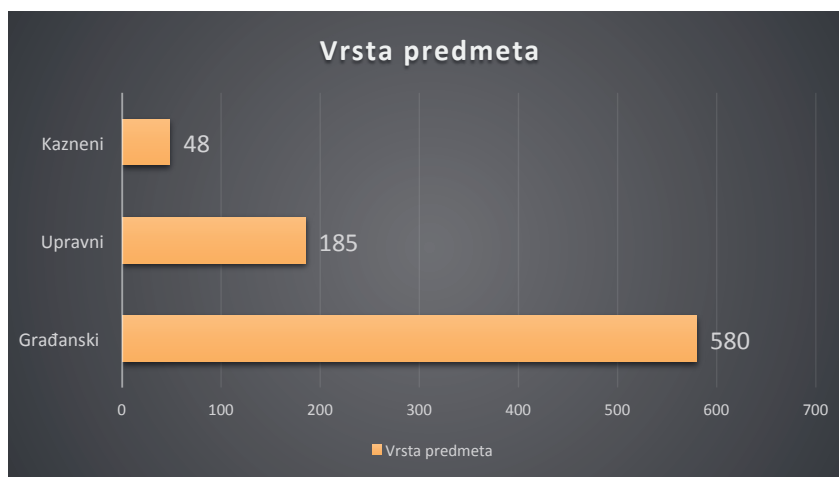

Izvor: Domagoj Zidarević

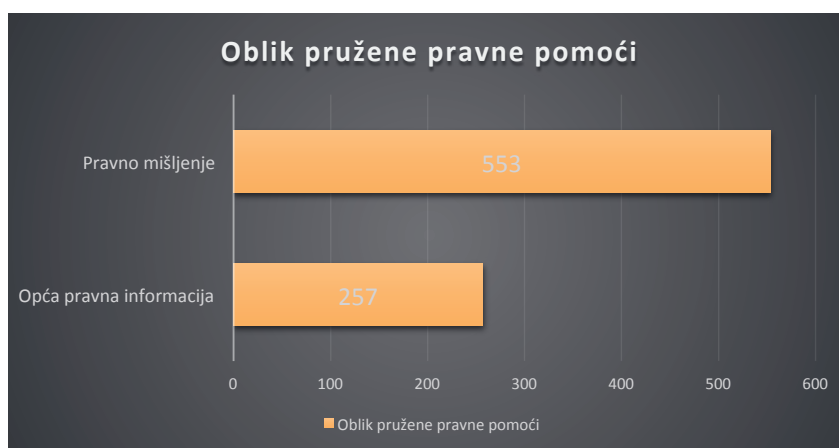
Tablica 2.: Ukupan broj primljenih predmeta od početka rada Pravne klinike

Vrsta predmeta	10./11.	11./12.	12./13.	13./14.	14./15.	15./16.	16./17.	17./18.	18./19.	19./20.*	<i>Ukupno</i>
<i>Građanski</i>	58	393	714	1694	1850	1578	1545	1345	1123	580	10.880
<i>Upravni</i>	27	95	166	420	494	420	433	477	441	185	3158
<i>Kazneni</i>	24	34	25	135	130	132	106	152	142	48	928
<i>Medicinski**</i>	28	28	/	/	/	/	/	/	/	/	56
Ukupno primljenih predmeta:											15.022

Izvor: Domagoj Zidarević

Grafikon 2.: Predmeti primljeni u zimskom semestru 2019./2020. prema vrsti predmeta

Izvor: Domagoj Zidarević

Grafikon 3.: Predmeti primljeni u zimskom semestru 2019./2020. prema obliku pružene pravne pomoći

Izvor: Domagoj Zidarević

Kad se ti podatci stave u međuočnu s podatcima iz prethodnih akademskih godina, može se primijetiti da je Pravna klinika prešla brojku od 15.000 predmeta.

Što se tiče oblika pružene pravne pomoći, u zimskom semestru akademske godine 2019./2020. pravna je pomoć u najvećem broju slučajeva pružena u obliku pravnih mišljenja te je time broj pruženih pravnih mišljenja (553) uvelike premašio broj općih pravnih informacija (257). Također, u nekim

složenijim predmetima pravna pomoć pružena je i u obliku pravnog mišljenja te opće pravne informacije.

Iako je u zimskom semestru akademske godine 2019./2020. došlo do blaga pada primljenih predmeta, prelazak brojke od 15.000 predmeta u dosadašnjem radu pokazatelj je kako je Pravna klinika u društvu prepoznata kao pružatelj besplatne pravne pomoći te je svojevrsan poticaj za nastavak dosadašnjega rada.

Analiza i statistika vanjskih klinika

MATEA KATINIĆ

Projekt vanjskih klinika održava se osmu godinu zaredom. I nakon osam godina projekt je vrlo uspješan jer nam preko projekta vanjskih klinika pristize 15 % ukupnoga broja predmeta. Godišnje održavamo sedam krugova u četrnaest gradova preko kojih nam pristigne u prosjeku tristotinjak predmeta. Te brojke govore nam o velikoj zainteresiranosti građana za takav način pružanja besplatne pravne pomoći, a i sama je svrha vanjskih klinika pomoći što većem broju građana, posebno onima koji su socijalno ugroženi.

U akademskoj godini 2019./2020. od ukupno sedam predviđenih krugova vanjskih klinika održalo se pet krugova zbog epidemiološke situacije prouzročene virusom COVID-19 na razini cijele države. U pet krugova studenti su odlazili u 14 gradova,

a zaprimljena su 262 predmeta u kojima je sudjevalo 220 studenata. I u ovoj akademskoj godini Rijeka je najuspješniji grad, zatim slijede Varaždin i Koprivnica, no Rijeka ima gotovo dvaput više predmeta od Varaždina koji slijedi s 39 preuzetih predmeta. U Tablici 1. vidljiva je velika razlika u odazivu građana na vanjske klinike. U gradovima sa slabijim odazivom građana u budućnosti ćemo se nastojati intenzivnije oglašavati kako bi građani na vrijeme dobili pravovremenu obavijest o tome kada se održavaju dežurstva da imaju pristup besplatnoj pravnoj pomoći.

Iz Tablice 1. također je vidljivo da šestog i sedmog kruga vanjskih klinika nema. Naime, oni se nisu održali zbog epidemiološke situacije u zemlji koja nije dopuštala kretanje ljudi prouzročene virusom COVID-19. U idućim tjednima Pravna klinika po-

Tablica 1.

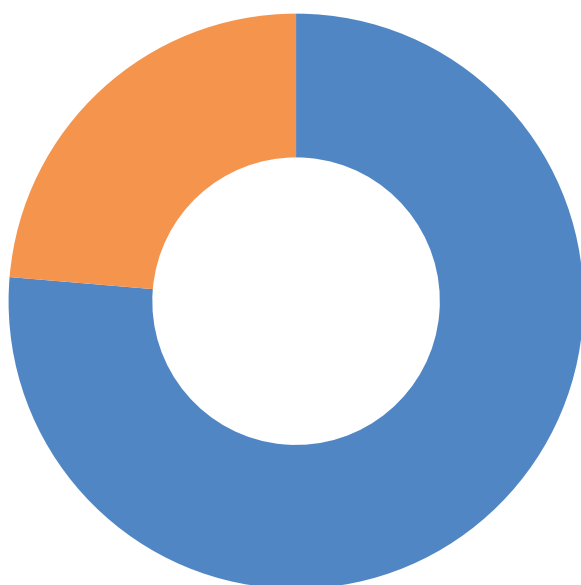
AKADEMSKA GODINA 2019./2020.	Vanjske klinike					Ukupno
	I. KRUG 14.-18.10.	II. KRUG 18.-22.11.	III. KRUG 9.-13.12.	IV. KRUG 13.-17.1.	V. KRUG 4.-10.3.	
1. Bjelovar	1	2	2	1	4	10
2. Čakovec	0	11	1	1	2	15
3. Karlovac	1	6	3	0	1	11
4. Koprivnica	2	2	9	8	8	29
5. Križevci	3	3	1	2	4	13
6. Kutina	4	0	/*	2	6	12
7. Novska	1	2	1	1	2	7
8. Ogulin	1	1	0	2	3	7
9. Pula	3	2	5	4	1	15
10. Rijeka	7	10	9	24	10	60
11. Varaždin	9	4	10	7	9	39
12. Vrbovec	6	3	1	3	4	17
13. Zaprešić	2	6	2	5	2	17
14. Zlatar	0	0	0	4	6	10
Ukupno	40	52	44	64	62	262
<i>*nije se održala ovaj krug</i>						

Izvor: Matea Katinić

kušava se prilagoditi novim načinima rada kako bismo nadomjestili gubitak predmeta novim načinima komunikacije s gradovima i udrugama s kojima surađujemo, a sve radi približavanja građanima kojima je naša pomoć prijeko potrebna. Nov oblik komunikacije koji ćemo pokušati osigurati u onim mjestima u kojima informatička infrastruktura to dopušta znači da ćemo pokušati održavati intervjue i dežurstva videopozivima.

Pravna pomoć koja je građanima bila potrebna najčešće je bila davana u obliku pravnih mišljenja, što upućuje na složenost primljenih predmeta. Od ukupnoga broja primljenih predmeta čak je 200

Grafikon 1. Oblik pružene pravne pomoći

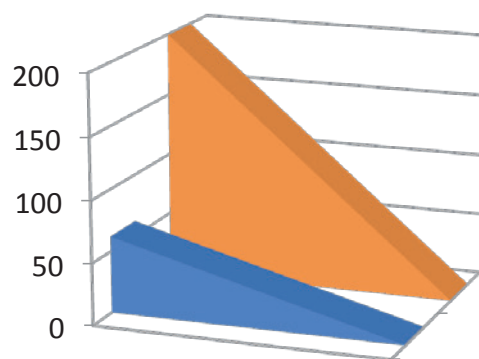
- 1. pravno mišljenje
- 2. opća pravna informacija

Izvor: Matea Katinić

predmeta kojima je pružena pravna pomoć u obliku pravnih mišljenja. Pravno mišljenje pravna je pomoć koju dajemo u pisanom obliku i koja sadržava sve potrebne informacije u jednom dokumentu. Opće pravne informacije jednostavniji su oblik pružanja besplatne pravne pomoći, dajemo ga preko telefona, a ukupno su zaprimljena 62 predmeta koja smo riješili na taj način (vidi Grafikon 1.).

Prema pravnoj kvalifikaciji najviše je građanskih predmeta (194), zatim upravnih (56), a najmanji je broj kaznenih predmeta (12). Među građanskim predmetima i dalje je najviše upita u vezi s ovrhom, radnim pravom, uzdržavanjem. Od upravnih predmeta izdvajamo pitanja prava na sekundarnu besplatnu pomoć i socijalne skrbi, a kod kaznenih predmeta građani se najviše javljaju s pitanjima vezanima uz prekršaj (vidi Grafikon 2.).

Grafikon 2. Primljeni predmeti prema pravnoj kvalifikaciji 2019./2020.

- opća pravna informacija
- pravno mišljenje

Izvor: Matea Katinić

Deset godina djelovanja Pravne klinike

MARTA ĆURIĆ

U želji da obilježimo desetu godišnjicu osnutka Pravne klinike, razgovarali smo s osobama koje su u njezin rad bile uključene na samim počecima, o motivima za pridruživanje kliničkom timu te smo ih ujedno zamolili da izdvoje najvažnije trenutke koje pamte.

1. Koja vam je bila motivacija za pridružiti se Pravnoj klinici?

Izv. prof. dr. sc. Slađana Aras Kramar, akademska mentorica i pomoćnica voditelja

Nedostatak učenja kroz rad, primjena prava u „pravnoj areni“ bili su motivi i poticaj da se uključim u uspostavu i razvoj pravne klinike te kliničkog pravnog obrazovanja na Pravnom fakultetu na kojem radim. Uz to, želja da studenti osjete i žive socijalnu pravdu, razvijaju osjećaj za *pro bono* rad, moralnu obvezu da vrate društvu ono što je društvo u njih uložilo, također su me motivirali u svim kliničkim aktivnostima.

Doc. dr. sc. Barbara Preložnjak, pomoćnica voditelja, članica Povjerenstva za pravnu pomoć

Pravnoj klinici pridružila sam se na samom početku njezina osnivanja na poziv prof. dr. sc. Alana Uzelca, mog mentora na doktorskom studiju. Posebnu motivaciju pronalazila sam u jedinstvenom modelu kliničkog obrazovanja koji je studentima po prvi put ponudio nov način stjecanja znanja i praktičnih vještina, potičući ih da izađu iz predavaonica te pomognu socijalno ugroženim građanima. Kako sam se i sama nakon završenog fakulteta pri traženju prvog posla u struci susrela s nedostatkom praktičnih znanja i vještina potrebnih za uspješno obavljanje vježbeništva, željela sam pomoći budućim studentima da ta znanja i vještine steknu tijekom studija.

Juraj Brozović, mag. iur., bivši studentski mentor i administrator, akademski mentor i pomoćnik voditelja

Nisam od početka znao u što se upuštam. Saznao sam, na svojoj trećoj godini studija, da je osnovana

Pravna klinika kao novi oblik praktične nastave u okviru kojeg je moguće doći u susret s pravim strankama. Privukla me orijentiranost prema specifičnim osjetljivim skupinama građana, među kojima su meni osobito zanimljivi bili pacijenti, s obzirom da sam ranije istraživao područje medicinskog prava. „Zaražen“ kliničkim idejama uskoro sam shvatio da je Pravna klinika puno više od praktičnog oblika nastave i da već kao student mogu pomoći nekome. Taj osjećaj vodio me tijekom čitavog kliničkog staža, a njime se vodim i danas.

2. Što biste izdvojile kao najvažnije trenutke Pravne klinike u posljednjih 10 godina?

Izv. prof. dr. sc. Slađana Aras Kramar, akademska mentorica i pomoćnica voditelja

Sve kliničke generacije donijele su nešto novo i obogatile Pravnu kliniku i klinički rad na našem Fakultetu. Okrećući se deset godina unazad, sjećam se i prvih studijskih posjeta i uspostavljanja kontakata s našim dragim kolegama iz Londona, Manchestera, Newcastlea i Osla. U tim trenucima, bila sam pomalo ispunjena bojazni „kako ćemo?“, posebice kad sam vidjela što sve oni rade, što su postigli. Međutim, sada, 2020. godine, mogu samo konstatirati da smo postigli željene standarde i razvili lidera u regiji koji, narav-

no, može i mora dalje učiti, ali i od kojega drugi mogu puno toga naučiti.

Doc. dr. sc. Barbara Preložnjak, pomoćnica voditelja, članica Povjerenstva za pravnu pomoć

Kao najvažniji i meni najupečatljiviji trenuci u Pravnoj klinici bili bi svakako prvi dani rada Klinike, kada smo upisivali prve studente i primali prve stranke. Iako je tada Klinika djelovala u skromnom prostoru sa malim brojem studenata i stranaka, osjećao se entuzijizam i zajedništvo studenata te nastavnika koji su imali zajedničke ciljeve: unaprijediti praktičnu nastavu i pomoći socijalno ugroženim građanima u ostvarivanju jednake zaštite prava.

Juraj Brozović, mag. iur., bivši studentski mentor i administrator, akademski mentor i pomoćnik voditelja

Početne godine obilježile su studentske razmjene s kolegama iz inozemstva. Bio je to pravi „vjetar u leđa“ i motivacija za rad. Bez njih ne bi bilo mnogih aktivnosti koje su danas sastavni dio kliničkog kurikuluma poput vanjskih klinika i biltena *Pro bono*. Mislim da vrijednost Pravne klinike nije toliko u trenucima jer se više njih može nabrojati (npr. početak vanjskih klinika u okviru projekta s ECAS-om u 2013. godini, godišnja nagrada Centra Miko Tripalo za 2016. godinu i sl.). Vrijednost Pravne klinike je u konačnom rezultatu. U njezin je rad uključeno gotovo 900 studenata, riješeno je više od 15000 predmeta, sklopljeno je više od 50 sporazuma o suradnji s udrugama civilnog društva... Možemo biti ponosni na ono što je ostvareno mukotrpnim i nesebičnim volonterskim radom.

